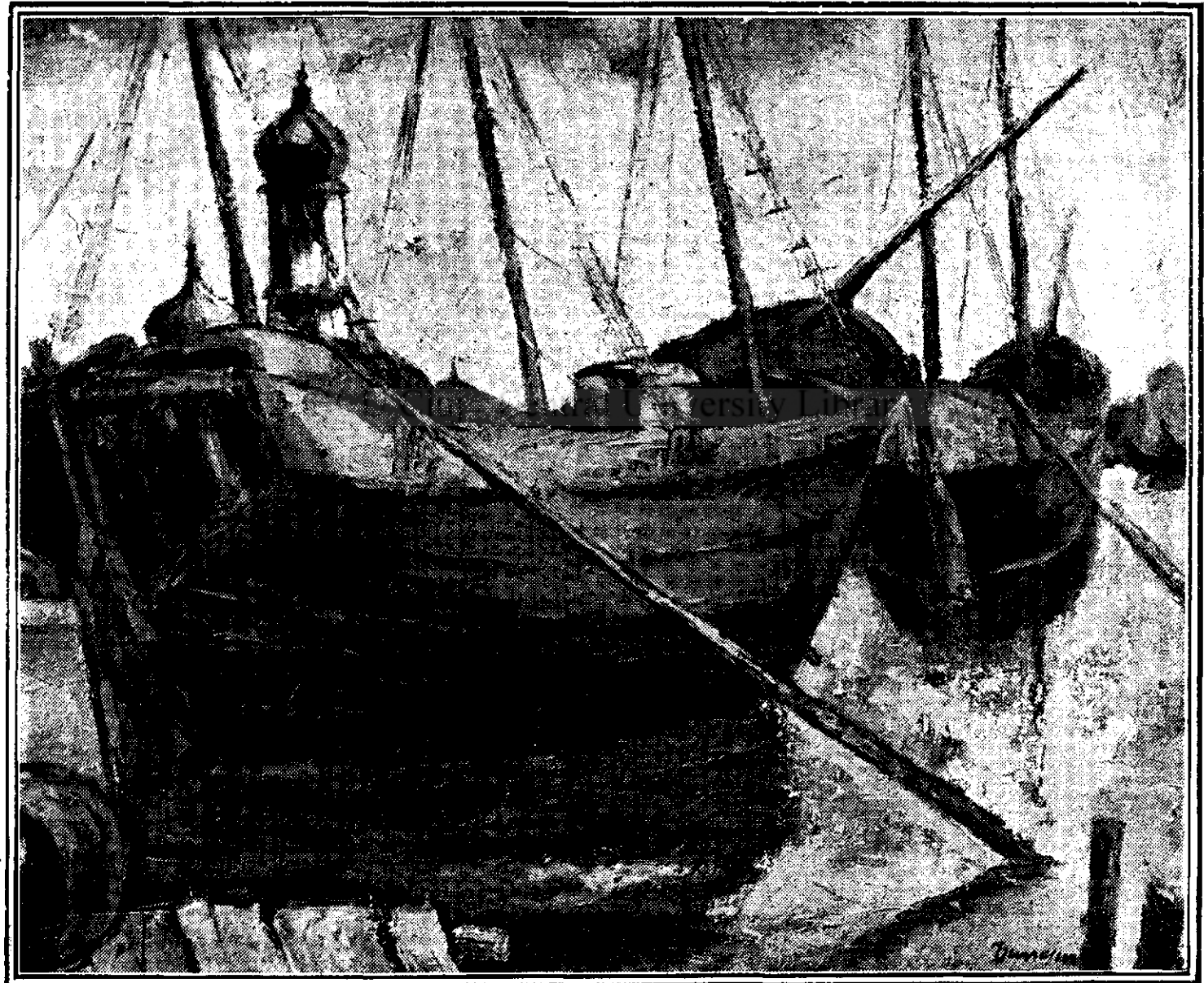

UNIVERSUL LITERAR

MARIUS BUNESCU: CĂRABI LA VALCOV

In acest număr: SARMANUL KLOPȘTOCK, MIHAIL CELARIANU, SARINA CASSVAN PAS, MIRCEA ELIADE, FLORICA MUMUIANU, CAMIL PETRESCU, I. AL. ȘTEFANOVICI-SVENK, EDMOND ROSTAND, GEORGE DUMA, PAUL I. PAPADOPOL, ANDREAS LATZKO, MIRON GRINDEA, JEAN MOREAS, M. NANU, MIHAILESCU H. DUMBRAVA, RUD. A. KNAP, B. CECROPIDE și N. N. TONITZA.

An. XLIII Nr. 37

11 Septembrie 1927

Lei 5

30 Octombrie

In noapte, o noapte fără argint
 In care teama sue prin colțuri
 și te mint ochii de pisică
 în care vântul bate la fereastră
 umbrele calcă una pe alta
 păsările mor, frunzele pleacă
 și apele seacă,
 în care e mai mică nădejdea și lumea.
 In noaptea asta Dumnezeu a făurit
 încă un om.
 Un prunc mirat și necăjit
 pe care nu l'a întrebat — vre?
 și fără să fi avut de ce 'a aninat
 de umerii subrezi povara unui suflet.

Lumea amenința, surâdea și chema!
 Era întunerec, ca să rămână toate fără de răspuns.
 Pruncul țipând împingea în toate ușile vieții.
 O, va fi la fel, la fel până la urmă
 Vor țipa în el măruntaele și sângele
 după viață, după viață,
 Gol și orb va fugi după această năzare merou.

Astfel pruncul fără pași înainte
 în mijlocul poverilor și întrebărilor
 întâi s'a speriat de umbra lui
 că era învățat cu singurătatea,

Sub nori s'a aprins îngrijorată încă o stea.
 Pustie luminiță. Viață mărunță
 încă și încă...

FLORICA MUMUJANU

Fără prihană

Trup biciuit de izbâuzi și înălțat de înfrângeri
 Astăzi când dormi, luainat de surâs, și senin,
 Iată-mă negru 'ngenunchi, între palizii îngeri,
 Stau priveghiând și mă 'nehin.

Pentru albul picior, ca o roză în dantelele albe,
 Lângă care orice gând e mai negru ca orice păcat;
 Pentru albele mâini, mai curate ca rozele albe,
 Ce pe rozele în floare ale sânilor albi s'au lăsat,

Pentru blândul surâs, ce din visuri își scutură crinii
 Peste pleoapele-adânci, ne 'ntinate ca floarea de măr,
 Pentru zâmbetul tău mai curată de cât serafimii.
 Mai mărită decât heruvimii; — pentru negrul tău păr.

Lângă trupul ce doarme înflorit în dantelele spumii,
 Peste care plutesc aurori și lumini viorii,
 Ne rugăm: izbăvește, Curată, păcatele lumii,
 Dela dreapta 'n etern fericitei Fecioare Marii!

Floarea schimbată

M'am pierdut cu floarea albă 'n linii diafane,
 Orb, din dramă în dramă, din romane 'n romane,
 Dar când am răpit-o, acoperită de speranțe,
 Să fi-o dau, s'a 'mpurpurat în vagi nuanțe.

Și când mâna-abia fi-a 'ntins'o 'ntâia dată
 Era 'n marginile roșii înconjurată.
 Prima floare, care-am smuls-o și fi-am dat-o
 A fost albă, însă tu mi-ai turburat-o.

Și fi-am strâns eu-această mână păgânească
 Flori pe piept, în păr să te îmbogățească,
 Fruntea fi-am încins în roșii salbe,
 Lanț de sânge peste albastrul tâmplei albe.

Floarea roșie, ca spectrul nebuniei,
 Floarea vânătă, ca duhul vijeliei,
 Floarea neagră, smulsă 'n ora blestemată.
 Floarea albă, dar însăngerată.

MIHAIL CELARIANU

Iubirea care nu trebuie să moară

SARMANUL KLOPȘTOCK

Lutzi cunoștea iubirea de romane, din familie și din confesiunile colegilor de școală.

Răsădul amorului ei se înălța desorientat pe tulpina fragedă a nehotărîrii turburătoare și care mai tâziu avea să-i ceară sacrificarea pentru cel vrednic de adorațiunea ei virgină.

Șoaptele de dragoste treceau pe la urechea ei ca niște perle vaporoză de făgăduinți mistice și altoitul iubirii dintău, se prindea nebănuit de sufletul ei sortit supremei jertfiri.

Se tânguia chiar, de cele mai multe ori, că i'ar lipsi ceva și că un gol nelămurit, apăsător, chinuitor îl simțea în inimă, ca un preluu straniu de prăbușire apropiată.

Visa o cădere pentru ca să curme tortura nedefinită a unui vis mai nedefinit — aștepta o durere care să lămurească pe cealaltă. — durerea himerei îndelung chinuitoare; — năzuia la o suferință care să înlocuiască o alta — suferința unei pasiuni nimicitoare care întârzie — se ruga pentru o înfrângere frumoasă, pentru un devotament sfințit de curătenia neclintitei așteptări, pentru o apropiere divină de suflete neștiutoare a căror reciprocă înflăcărare să fie despăgubirea tiranici răbdării de a se fi izbăvit atât de îndepărtat!

Și Lutzi continua să-și trăiască visul în mrejele acestei educațiuni de vrăjită îndârjire, preamărind frumusețile împlinirii lui!

Celălalte șoapte nici pe departe nu-i turburau răbdarea.

Le asculta sedusă — seducția mândriei de a rezista — împrăștiindu-le zâmbete, flori și vași promisiuni.

Le asculta din cochetărie, din bunătațea de a nu le îndurera mai mult, din orgoliul de a se complăce într-o atmosferă de suavă beatitudine și în care sufletul ei nu avea răspunderea vreunei remușcări.

Le asculta în fine, prin fatalitatea împrejurărilor, le asculta din complezența de a nu reacționa la vreo muștrare necerită pentru un madrigal bine meritat, care i se adresa, le asculta pentru exercițiul prăbușirii pe care o aștepta ca pe o definitivă și deapăruri regenerare a ei morală, ca și pentru revanșa unei dreptăți cerești pentru toți câți se svârcoliseră la picioarele ei.

Dintr'acolo se apropia mântuirea ei — intr'acolo apuneau toate șoaptele zadarnice de iubire, de aci!

* * *

S'a întâmplat ca, dintr'acolo să-i sosescă pajul așteptărilor ei înfrigurate — dintr'acolo unde apuneau șoaptele de mărturisire arzătoare ale sătuilor de dragostea de aci și pe cari Lutzi le deju-gase cu atâta superbă finețe — dintr'acolo unde și găsiseră naufragiul lor iremediabil — șoapte pentru cari Lutzi aplecase urechea ei înbușorată de focul lor fals, numai din mândrie, din milă sau din batjocură!

Dar ceea ce era îngrijorător pentru frumusețea realizării care avea să impo-

dobească titanica ei abdată, credința și rezistența, era întâmplarea care hotăra apropierea idolului dintr'acolo unde se înmormântase minciuna, desertăciunea iluziei și răutatea pământescă.

* * *

Și totuși a venit.

Lutzi l'a așteptat în alb — amantul a ingenunchiat în negru.

Un zâmbet alb poleit cu lucirile albe ale dinților, un zâmbet de heruvim plămădit din soare, un zâmbet pe care Krist l'a așternut pe pleoapele lui Lazăr pentru a-l învia din morți, umplu îndată de lumină hainele cernite ale amantului.

Apele verzi ale privirilor Lutzi, înecă apele albastre ale privirilor amantului.

O mână cuprinse talia domoală a îndrăgostitei și o palmă de fildeș purtând în căpătăiul fiecărui deget câte un bob de rubin, se opri în dreptul inimei îndrăgostite.

— „Te așteptam!

Lumini fragile se desprinseseră din întâlnirea privirilor înlănușilor și din înscălarea lor orbitoare se rostogoli pe capetele aprinse de jurăminte nimbul uni-rării.

„Te așteptam din fașă!

O altă mână de fildeș se indoi pe grumazul celui doborât de dragoste și celălalt braț al îndrăgostitului se întâlni cu cel dintăi, în dreptul taliei încinsă de răspunsurile mărturisite ale îndrăgostitei.

— „Te așteptam dela a treia ursitoare!

Amantul pusc mirul întâiului sărut pe fruntea sărutată întâia oară, și miozotul din privirile iubitelui prinse în corolele lor albastre, zmaragdele verzi din privirile iubitei.

— „Te-am iubit sugând la sânul ma-meii!

Pieptul înboldit de suspine al amantului, îngreună adânc pieptul amantei săgetat de îndurerarea lor!

— „Te-am păstrat în cuget, în suflet și în șoaptă până la împărțășania dintăi!

Talia ascunsă în frunzișul broderiilor umplu de zvăcniri palmele amantului încremenite în jurul ei.

— „Si acum soarta mă trimite la botetul dragostei!

* * *

Apele verzi din ochii miresei se revărsară subit peste marginile irisului. Din bolta fierbinte a orbitelor se desprinseseră luminile turburi ale lacrimilor și pleoapele pătate de plânsul bucuriei își inclinară fuioarele de mătase ale genelor, pentru a ascunde rușinea slăbiciunii. Sângele lovi aprig în păreții fini de gumilastic ai vinelor, și bătăile inimei umplură pieptul miresei de impunșături cari răspundeau în pieptul sfredelit de îndurerare al mirelui. Mărgelile pline de apă caldă cădeau răcite depe fruntea inamoratei încropindu-se din nou între săni înălțați. Un răget se desprinseseră din coșul pieptului cutremurând drumul inimei și se topi apoi în poticneli de fericire. Buzele păliră amar într-o încremenire îndumnezeită de lumina unei jumătăți de zâmbet și alte câteva lacrimi înboldiră pleoapele, deslipindu-le într-o lucrare agonică. Apoi genele se îmbinară domoale, strivind în volturile ochilor adormiți, bucuria plânsului. Brațele se prelinseră într-o scurgere anemică de oboseală fericită, dealungul trupului cutremurat și talia se frânse în două. Genunchii trosnă din inchecturi, propti anevoios o vreme minunata atcaruire a ființei care se prăbușea de dragoste și într-o sincopă a unei spirituale voluptăți se rostogoli la pământ „IUBIREA CARE NU TREBUIA SA MOARA!”

SARMANUL KLOPȘTOCK

C. BACCALU; TARG DOBROGEAN

Maica Fevronia

DIN CARNETUL UNEI CALUGARIȚE

Sarpele patimii mi-a mușcat sfârcurile săuilor și am țipat de durere, în așternutul neprihănit, în care odihnește trupul meu păcătos!

Când am jurat credință lui Christos, gândul mi-era curat ca un porumbel și în suflet îmi sălășluia numai dragostea în Dumnezeu.

Acum privesc la icoana Sfintei Feocioare cu gând necurat. Și ea a păcătuit. Din păcatul ei s'a născut un Dumnezeu.

Trec la icoana Fiului Domnului și bat mătâinii:

„Tu care ești născut din păcat, izbăvește-mi sufletul, căci numai el a păcătuit”.

Privirea lui blândă îmi potolește năvala sângelui, care se face ghem și se oprește la inimă.

Ies din biserică și o iau pe un drum tainic spre o porțiță, care mă scoate din curtea mănăstirii.

Pe paștea din dărătul arhondăriei pasc vitele gospodariilor de prin împrejurimi.

Mă uit la vacile placide, cari mătură iarba, cu ugerile asemenea unor saci legați la capete și mă gândesc la maternitate... Bine cuvântare pământescă, de care nu voi avea niciodată parte. Inconștiența cu care își poartă izvoarele de viață mă face să reped uncea din ele un pumn între coaste.

Vitei îi tresare carnea la suprafață, dar pare că senzația dureroasă e locală, fiindcă paște înainte a lene, fără să-și întoarcă măcar capul.

Mă așez drept în fața ei, încercând să-i deșept cel puțin în chipul acesta spaima sau simpatia, dar ochii ei mari, imobili, mă privesc cu indiferență. Din ei se preling lacrimi cari ajung până aproape de botul negru cu nările vinete. Incep să mă înduioșez.

Vita își gonește droaia de muște de pe spina cu sfârcul cozii și rumegă nepăsătoare înainte.

Inchiși într'un țarc vre'o câțiva tauri își tremură nervos carnea.

Un gând vrăjmaș îmi înțepă trupul cu ace ascuțite muiate în otrava păcatului. Strâng mătâniile în palmă și murmur printre dinți o rugăciune.

Pașii mă poartă înainte printre dobitoacele inconștiente și inofensive.

Mă refugiez de gândul cel rău, dar păcatul plutește în atmosferă, ori unde m'aș afla. Să-l port cumva în mine? Nu știu. Știu doar că m'am născut din păcat. Toți ne naștem din păcat. Atunci? Atunci de ce trebuie să mă pocăiesc?

Intrebară asta care mă chinuște, mi-a venit pe buze, într'o seară pe când mă închinam în fața icoanei unui sfânt cu chipul oval, cu ochii în migdală și cu buze întredeschise, printre cari se ghi-ceau mai mult decât se zăreau, dinții.

M'am înălțat în vârful picioarelor, am sărutat dinții lui închipuții și nimeni n'a știut de ce am postit apoi o săptămână.

Toacă de utrenie. Sunetele clopotelor răzbesc albe, în întunericul chiliei.

Bing! Bang! Bing! Baang...

Deschid încetisor ochii, dar pleoapele îmi cad, înveliș cald, peste retina împănenită de somn.

Toacă de utrenie și mie îmi zboară prin minte fluturii de vis pământesc.

Mă întind puțin în așternut și dau să mă scol. Scot puțin vârful piciorului de sub cergă și mi-l retrag repede. Un tremur îmi scutură tot trupul și-mi strâng picioarele speriate. Dogoarea pulpelor mă încălzește și-mi gonește sângele în obraji. Clopotele îndeamnă prelung de parcă ar vorbi.

În biserică e aerul muced și miroase a ulei rănced. Slujba de utrenie e lungă și plicticoasă, nu atrage decât pe schimnice și pe maicile mai bătrâne. În așternut e cald, în chilie întuneric și-mi pot depăna gândurile cari încep să alerge nebune.

Când m'au adus la mănăstire n'aveam decât opt ani. Bunica mă promisese de mult unei mătuși, care fusese pe vremuri starea mănăstirei.

SARINA CASSVAN PAS

Ea a murit și m'a lăsat urmașei, al cărei copil sufletesc sunt, cum a fost și ea mătușei mele.

La rândul meu am căpătat, în ziua când m'am călugărit, o urmașă. Casa mătușei i-a rămas maicii, care s'a strâns într'o singură chilie lăsându-mă stăpână peste toate. Gospodăria mea numără două capre, câteva păsări și un război de țesut ștofă pentru vestimente. Urmașea mea, sora Agata, îngrijește de gospodărie, iar maica frământă mătâniile între degete și bolbolborosește toată ziua rugăciuni. Sora Agata e orfană și a crescut pe lângă zidurile mănăstirii. Copil de pripas s'a apropiat repede de mine și îmi e pe rând, copilă supusă, slugă și câine credincios.

Ea are optsprezece ani, eu douăzeci și doi și totuși sunt mama ei.

Mamă! Ce ciudat! După cât îmi aduc aminte din viața mea de mireancă, altfel îți câștigi dreptul la numele de mamă.

Domnul a spus: „Crede și nu cerceta!” Și Sfânta Feocioară a fost mamă din porunca lui Dumnezeu.

Din porunca lui Dumnezeu voi fi și eu mama acestei biete orfane.

Sora Agata e cucernică și nu lipsește dela cea mai neînsemnată slujbă.

De alfel e bună cântăreață și nici n'ar putea lipsi.

Mi se pare că-i și aud pașii prin coridor. Se oprește în dreptul ușii mele și ascultă.

Îmi țin răsufllarea. Mă crede plecată și-și vede de drum. Aprind un chibrit și scot de sub pernă o oglinjoară în care îmi place să mă privesc ori de câte ori sunt fără culion și camilafcă.

Părul îmi cade în voe pe umerii goi și albi, sânii mi se lasă și se ridică ritmic, după bătăile inimii. Mă simt mică și ușoară ca un fulg, numai în cămașa albă ca o spumă.

Încet, încet se luminează și trăsăturile sfinților de pe icoane încep să se limpezească. Dinții sfântului din fața patului meu lucesc ca fildesul. Duc mâna în dreptul ochilor. Nu! Nu mai trebuie să-i privesc. Am jurat. Trag pătura peste cap, dar îi simt înfigându-mi-se în umeri, mușcându-mi sânii, pătrunzându-mi în carne și urlu de durere și voluptate.

Sora Agata s'a întors dela biserică și mirată că nu m'am sculat încă, intră cu pașii ei mărunți și ușori în chilie.

Se miră că mă găsește înfășurată în cearșaf ca un copil și se du înapoi înspăimântată la vederea ochilor rătăciți și a buzelor mele vinete.

Cu o mână îmi pipăie fruntea și cu cealaltă îmi apucă brațul.

Cearșaful se du înături și Agata scoate ur strigăt de spaimă.

Brațele mele poartă urme de dinți mici și ascuțiți.

Azi m'am dus pentru prima oară la biserică după o săptămână de zăcere.

Maica stareță m'a privit drept în ochi și a clătinat din cap. Am roșit fără de voe și am plecat ochii, luând privirea ei drept o muștrare...

Dar ce făcusem? De unde știa Maica stareță că nu respect toate canoanele?

Agata îmi ținea doar întotdeauna locul la altar, la toacă. la aprinsul lumânărilor.

Agata și maica îmi spun că am fost rău bolnavă și că vorbeam într'aiurea de lucruri blestemate. Schimnicele și maicile mai bătrâne mi-au descântat și au aprins mereu tîmpul de gonescă duhurile rele din trupul meu.

Biata Agata se uită și acum speriată la mine și face cruce în urma mea când sînt cu spratele.

Fusesem bolnavă, de bună seamă, altfel nu mi-ar fi dat priu gând să-mi sfășii carnea cu dinții.

Ochii sfântului meu drag s'au întristat. Sunt pierduți ca în ceață și nu li se mai distinge de loc culoarea. Cu toate că eu nu i-am sărutat decât cu gândul. De ce sunt din zi în zi mai șterși?

E fierbere mare în curtea mănăstirii.

Maicile forfotesc de colo, până colo și se ocupă mai cu sârg de gospodărie. Stareața a plecat cu trăsura să facă niște cumpărături, iar clopotele sună a sărbătoare.

Agata și-a pus vestimentele cele mai curate, și mă privește mirată că nu m'am gătit și eu.

N'am întrebat-o ce se pregătește, nici nu vreau să știu. M'am săturat de atâtea slugărnice în fața lui Dumnezeu și a lumii! Nu mai ascult decât de îndemnurile inimii mele și ea mă îndeamnă să ră-

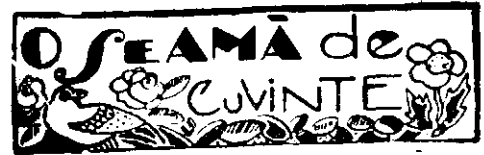
Les Stances

JEAN MOREAS

Când toamna reveni-va la noi cu frunze moarte
Acoperind întinsul lac de lângă moară;
Când vântul pretutindeni vârtejul o să-și poarte
Oprindu-se la poarta mea deschisă larg, să moară,

Eu mă voi îndrepta spre jărni și răzimat
De zidul vechii mori cu frunze-acoperit
Am să privesc pierdut în ape, turbura/
Cum soarele și umbra se sting în asfințit.

trad. de M. M. NANU

Regele Christian IX iubea foarte mult pe artiștii buni, dar disprețuia pe cei lipsiți de talent care, grație unor sprijine de complot, se bucurau de o renume usurpată.

Într-o seară regele, căutând să distreze în mod plăcut pe arhiducele moștenitor al Austriei porunci să i se aducă un violonist tânăr, fără merit, care, căsnindu-se să execute o bucată, îl cuprinsesă sudorile care-i inunduau fața. Când acesta termină, monarhul se apropie de dânsul, și-i spuse:

— Am ascultat până acum pe Sarasate, Sivari... dar nici unul din ei...

— Oh! Sire! intrerunse scârțâitorul zăpăcit, căci se aștepta la cine știe ce comparație neplăcută.

— Dar nici unul din ei, reîncepu Christian IX, n'a asudat mai mult ca d-ta...

Și întoarse spatele violonistului care rămăsese înmărmurit ca o statuă.

Voltaire și Piron se hotărâră să își scrie scrisoarea cea mai scurtă posibilă. Piron aștenta, limba fiind la alegere. Voltaire gata să plece la țară, scrisese lui Piron aceste cuvinte: „Eo rus” (mă duc la țară) crezându-se sigur pe victorie; dar Piron îi răspunse imediat prin această scrisoare de o singură literă: „I” (du-te).

Un critic trimise lui Guitry manuscrisul unei piese cu următorul bilet:

„Scumpul meu Lucien.

„Vreți să pariați pe un Ludovic că nu veți ceti această comedie?”

A doua zi Guitry îi trimise manuscrisul cu un mandat de 20 de franci și acest răspuns:

„Ați câștigat.

Doctorului Hernetby nu-i plăcea să fie sculat noaptea. Odată după ce s'a culcat la ora unu dimineața, fiind prost dispus deoarece fusese sculat la miezul nopții, el aude din nou soneria sbârâind.

— Ce este? strigă el supărat.

— Domnule doctor... repede... repede! Fiul meu a înghițit un șoarec.

— Ei bine, spunci să fughiță o pisică și lăsați-mă în pace! zise doctorul culcându-se.

RUD. A. KNAPP

Sfântul nu semăna cu tânărul fecior de domn, decât în imaginația mea. Semăna însă foarte bine cu iubitul maicii Varvara, care își curmase zilele pentru dânsa.

Îndată ce ajunse în noua ei chilie maica Varvara, care purta acum numele meu îl agăță cu sfințenie deasupra patului, apoi îmi scrisese toate acestea și adăugă: „Fii fericită precum sunt și eu, darul tău mi-a redat ceea ce viața îmi răpise.

SARINA CASSVAN-PAS

mân nepăsătoare la tot ce se petrece în afară.

Agata a eșit. După ea a plecat numărându-și mătăniile și maica.

Pe dinaintea ferestrei mele se strecoară una după alta maicile, iar după ele, ca niște umbre întărziate pe pământ, după cântatul cocoșilor, schimnicile.

A plecat până și paznica cimitirului și am rămas singură în toată mănăstirea. Singură? Nu, cu sfântul meu.

O soră a venit să mă cheme. Maica stareță a poruncit să iasă toate maicile întru întâmpinarea Domnitorilor, cari veneau să viziteze mănăstirea.

Lam spus surorii că voi asculta de porunca Maicii starețe și am intrat cea din urmă în biserică.

Nu mi-am pus camilafca cea nouă și nici rassa cea bună. Maica stareța mă zări și îmi făcu încrunțată semna să mă ascund.

Îmi găsii un loc printre maicile mai bătrâne cari stăteau smerite în fund și nu îndrăzneau să ridice ochii. În strana din dreapta ascultau în picioare slujba Domnului și Doamna țării, iar în cea din stânga, o domniță tânără și alături de ea.

Plecai și ridicai de câteva ori ochii, apoi îi pironii pe chipul unui tânăr care semăna adoma cu sfântul meu.

El îmi surprinse privirea și-și fixă ochii într'ai mei. Slujba era mai lungă ca de obicei. Nu mai știam ce să fac. Mă dădusă eu câțiva pași îndărăt.

Aș fi vrut să fug din biserică, dar ochii fiului de domn, mă țintuiau locului. Trebuie să fi făcut ceva nepotrivit, căci maicile din apropierea mea își șopteau neli-niștite.

Vocea Agatei, care dădea răspunsurile mă trezi deodată. Auzii un „Doamne miluște” cântat pe două glasuri și îmi adusei aminte, că mă aflam în biserică. Ingenunchiai lângă icoana Maicii Domnului și rămăsei așa până simții o mână atingându-mi ușor umărul. Ridicai cu greutate capul. Biserica se golise și lângă mine sta fiul de Domn și îmi zâmbea. Zării dinții aceia minunați pe cari i-am sărutat la icoana mea dragă și mă cutremurai.

Tânărul se plecă spre mine și încercă să mă ridice. Atunci... nu mai știui ce fac și-i căzui moale în brațe.

Sora Agata mi-a adus vestea că e vorba să fiu permutată la o mănăstire îndepărtată. „E ordin de sus!” spunea misterios maica econoamă și ridică dreapta spre oar.

Da, era ordin de sus se vede, să mă întorc la sfântul meu, iar tânărul fecior de domn, care de atunci da târcoale mănăstirii, la domnița lui.

Plecai singură. Agata auzise de nelegiuirea mea și nu vroia să mă însoțească, iar maica se stinsese doborâtă de rușine.

Stareța nu-mi îngădui nici să-i sărut mâna și-mi făcu semn să plec mai repede. Maica stareță avea șizeci și patru de ani, cum putea să înțeleagă că îmi sfășie sufletul, îndepărtându-mă de locul unde am înțeles pentru prima dată rostul vieții.

La maica econoamă mă gândii cel mai târziu. Trăsura mă aștepta la poartă, când intrai să-mi iau rămas bun de la dânsa.

Cu douăzeci de ani mai tânără decât stareța, econoama nu se călugărise de bună voce. Se șoptea de o căsătorie silită, de o fugă tainică și de o mulțime de peripecii cari au silit-o să intre în mănăstire.

Maica Varvara se uita uncori lung în ochii mei, apoi ofta și mă mângâia pe frunte. Ochii ăștia frumoși n'au ce căuta la mănăstire, șoptea ea maicilor, când credea că n'o aud.

Acum maica econoamă îmi sări înainte, mă îmbrățișă și trase zăvorul în urma mea. Părea foarte tulburată. Îmi dădura lacrimile.

— Ne despărțim, maică Varvaro!

— Ne despărțim, copila mea!

O ușă se deschise brusc și în cadrul ei zării silueta feciorului de domn.

O clipă de șovăire din partea amândurora, apoi chipul maicii Varvara se șterse, chilia dispăru dinaintea ochilor noștri și ne crezurăm din nou în biserică, în fața icoanei Maicii Domnului.

Econoama ne trezi din bejia îmbrățășării arătându-ne o ușită.

El o deschise. Scosei un strigăt de bucurie. Prin ușița aceasta zăream câmpul, cerul, libertatea.

Bine strânsă în hainele mele, ec-lionul tras adânc peste ochi, Maica varvara urca treptele trăsuri, care avea s'odnă în locul meu la mănăstirea îndepărtată.

Se simțea mai tristă și mai singură ca oricând. Îi spusese că-i dau în schimbul sacrificiului ei, tot ce aveam mai scump, un dar, pe care îl va găsi în trăsura.

Maica Varvara desfăcu cu infrigurare pachetul așezat la picioarele ei. Era icoana sfântului cu ochii triști și cu buzele decolorate aproape de buzele mele.

Cutrerând Oxford-ul, Cetatea Colegiilor

Prin împrejurimile lui Isis, Tamisa oxoniană. — Crâmpes din istoria locului. — Hărțueli între „Town” și „Gown”. — Rădăcinile medievale ale Colegiilor. — O dumbravă cu cerbi, un țarc de oi și... studenți cu pipe tolăniți în luntrii în umbra răchitelor.

Inchin aceste rânduri excursioniștilor români în Anglia în tovărășia cărora am cercetat în Mai vechea cetate universitară; precum și tinerilor oxonieni români: amabilii soți Roventă.

Trenul pornește din stația Paddington: belsug de fum de cărbune amestecat cu umezeala înecăcioasă a cetății ce înegrește și mai mult zidurile ceruite și asfaltul amestecând parcă într-o singură masă agitată mulțimea trecătorilor grăbiți.

Pret de vre-o două ceasuri mașina târâște în fugă după sine șirul de cutii al vagoanelor, până să ajungă în Oxford.

După stupul de cărămidă și tencuială a Londrei cronic bătută de fumul ei industrial ce-i dă acel unic caracter posomorât și viril în același timp, după miile de vehicule care mai de care mai mecanice, verzele peisajului, bine hrănit de darul ploilor britanice, cețele de oi și vaci ce pasc din loc în loc îți dau o sănătoasă senzație de prosperitate și mângâiere că la urma urmei mașinile de tot felul ale veacului de fier în care victorii n-au sters cu desăvârșire vrăjile firii. Ici și colo mănunchiuri de copaci, ce și-au îmbrăcat scheletele lemnose în frunzișul fraged al lunii lui Mai, se profilează solitari pe bolta sură a cerului...

***

Dună vre-o două ceasuri de alergare dibania metalică a lui Stephenson se oprește în Oxford.

Prin câteva străde — a căror cenșie înfășisare reaminteste călătorului atmosfera orașului Leviatanic de unde vine — ajungi în partea ce cuprinde mândria Oxfordului: mulțimea de colegii universitare, cu zidurile lor vechi pe care se catără în fiecare an noi generații de plante săltațoare, iederă mai ales, — frecventate an de an de proaspeta generație de tinerime engleză, ce învață sub străina acestor ziduri ridicare de strămosi odată cu știința veacului nostru cinstirea unei glorioase tradiții de secolară învățătură.

Căci Oxfordul — ca și Cambridge de altfel — e înainte de toate o cetate universitară de o speță necunoscută aiurea.

Cine ar putea după o zi petrecută grăbit în această minunată cetate modestă, cetate de clădiri gotice, durate de mână rădătoare a veacurilor, cu pașiștile și parcurile lor verzi bine hrănite de Isis (numele Tamisei oxoniene) și Chirwell (cu tributarii lor), cine ar putea, zic, după o mână de ceasuri să descrie tot ce trecutul a însemnat în acest unic loc?

Inceputul Oxfordului se pierde hăt departe în neagra veacurilor. Inscrisții pe monede bătute în secolul al optulea sunt prima voce istorică ce rosteste numele locului acestuia: Os sau Oxnaforda, ¹⁾ cuvânt (compus) ce pare a însemna Vadul boilor.

1) O seamă de date istorice le datoresc lui Encyclopedia Britanica. Autorul.

Pela 1133 se aminteste de întemeierea unor cursuri teologice.

În 1221 venira dominicanii a căror așezare prin aceste locuri se păstrează în nume ca Blackfricars Street, Preachers Bridge etc., ce—ca atâtea alte nume păstrate cu sfințenie de duhul conservativ al englezului — sunt tot atâtea medalioane istorice presărate în calca omului de azi.

Meditați o clipă asupra acestor două numiri — Strada Călugărilor Negrii, Podul Predicatorului — și veți simți mierea trecutului cuprins între ele cum se păstrează gândul oamenilor ce-au fost în slova ofilită a cronicelor.

Și Carmelitele — ele sunt acelea cari când trec în haine cernite prin coridoarele posomorite își amintesc una alteia cu glas funeral:

Vei muri sora mea! — da, și Carmelitele au trecut prin „Oxnaforda” dar locul lor a fost luat de Benedictini pela 1315 pe vremea lui Edward al II-lea.

Din aceste două ordine s'au recrutat „profesorii” ce-au adaptat cu învățătura timpului pe studenții lor: studenții și „don”-ii de azi ai colegiilor oxoniene păstrează încă haina neagră cu mâneci largi ce aminteste „roba” (gown-ul) înaintașilor lor în bătrânele colegii.

Isvoarele vorbesc de o „chartă” a lui Henric al III-lea ce hărăzește studenților însemnate privilegii pe socoteala locuitorilor orașului cât privește ocrotirea lor personală și financiară, ceea ce dă naștere unui șir de conflicte între Cetate și Robă sau ca să cităm cuvintele rimate engleze: **between Town and Gown** (Urma palidă a acelor medievale privilegii se regăsește în îngăduința cu care Oxonienii și restul lumii britanice privec la isprăvile juvenile ale studenților ce se hrănesc azi din vechiul izvor de carte al Oxfordului sau bunăoară la moda sacilor de Oxford (Oxford bags), pantalonii largi și cenușii pe cari ei îi poartă de o vreme).

Nu are rost să însir aici numele celor mai însemnate colegii, dar de voiți un exemplu care să illustreze viu orașianul vers Eheu cum fugit irreparabile tempus, iată New College... Colegiul nou în 1379!

***

Dacă e un popor care să se atârne de pulpana Mos Crăciunului vremii căutând porcă să-l țină în loc, acel popor e cel englez.

După cum spuneam mai sus gown-ul studenților oxonieni reînvie la fie ce pas amintirea profesorilor și studenților monachi ce dorm de veacuri în criptele bisericilor gotice. Din Turnul cu Clopot (Bell Tower) al colegiului Magdalen (cit. Modlin), în fiecare an în prima zi a lunii lui Mai se cântă și azi la ora 5 dimineața un imn latinesc, — ca pe vremuri.

La Colegiul Reginei (Queen's College) la fiecare Crăciun, capul unui mistreț e adus cu alai pe o tavă și i se cântă vechi cântec de Crăciun, — ca pe vre-

muri; iar la Anul Nou, fiecare membru aflător în marele Hall primește un ac provăzut cu un fir de ață, cu cuvintele **Take this and be thriff!** (Ia acestea și fi crușător!)... tot ca pe vremuri.

***

De pe acoperișul bibliotecii ce se chiamă **Bodleian Library** (ca bozăție a doua bibliotecă după **Britis Museum** din Londra), ochiului se deschide o priveliște de neuitat: de jur împrejur turnurile de clădiri gotice ale mulțimilor de Colegii și Biserici (acestea cu sâgeata ce arată din timpuri memoriale spre bolta cerului); cu verzele grădinilor și parcurilor lor, cu zidurile lor îmbrăcat în iederă. Iar dincolo de clădiri, păduri și coline.

***

În tovărășia unor studenți, voinși să arate străinului minunile orașului, am cutreerat de-alungul lui Isis. Ici și colo se leagănă pe apă confortabile vapoare, iar în umbra răchitelor odihnesc luntrii curățele în cari câte doi sau trei studenți cutesc pentru exams' sau stau tolăniți duși în lumea visurilor de fumul pipei, prietenul de ceată și de soare al Anglo-Saxonului. Ei sunt îmbrăcați în usoara haină de sport de culori deschise și în cămașa de tenis ce îngăduie vântului să le desmierde gâtul robust. În legănarea molcomă a valurilor lui Isis ei citesc și se odihnesc pe rând în tovărășia cărților și a pinelor.

Mai la vale alți studenți se muncesc de zor să vâslească după indicațiile trimise stentorial printr'un megafon de un june instructor cocoșat pe o bicicletă.

În drum ajungem la un țarc cu oi bucolice — ce amintesc oile din Hyde Parkul Londonez — iar mai încolo într-o dumbravă niște cerbi rătăcesc nestânjenți pe paștea verde:

A **herd of sweet deer** (o ceată de cerbi dulci) îmi atrage luarea aminte o studentă, cu acel sentimentalism în voce ce se întâlnește așa de adesea la femeile și chiar la bărbății englezi de câte ori vorbesc de animale.

Marea casă de automobile Morris (H. Ford-ul Angliei) a adăugat Oxfordului un întreg cartier industrial pe care îmi pare bine că nu l-am văzut. Am zărit la o răspântie doi copii rătăciți din aceea parte a orașului, cu foamea după pâine arzând în ochii lor triști.

Și mi-am amintit de Ruskin, locuitor multă vreme al Oxfordului, cu spaima lui la gândul sluteniei industriale a veacului nostru.

Ci-mi place să văd în Oxford numai ceea ce am văzut:

O cetate de frumoase clădiri vechi, o cetate de grădini și parcuri umezite de brațele curgătoare ale lui Isis și Chirwell.

O cetate demnă de profesorii ce muncesc cu religiozitatea călugărilor medievale precedentii lor la glorioase catedre; un loc fericit de recreație și învățătură pentru cei mai fericți și mai sănătoși dintre studenții lumii.

L. AL. ȘTEFANOVICI-SVENSK

Omul care a voit să tacă

Lui HAIG ACTERIAN

În dimineața aceea, coborând din turnul bisericii — s'a hotărât să tacă.

A trecut prin străzi cari rup sufletul, Aur prăfuit pe cărămizi înverzite, pe temelii întunecate : bănci umede în stâncă albă, garduri săngerii. Izvoare izvorau în sufletul lui. Imblânzindu-l. Lumini luminau. Icoane se chemau una după alta, turburându-l. Icoanele se fugăreau, se risipeau, se încercuiau.

S'ar fi oprit alături de trecători — și le-ar fi revărsat tot avutul cules dealungul străzii îmbătrânite. Trupul lui înnoțase fluid în ploaia cu care dimineața deșteptase olanele zidurilor și înfrăgise lianele. Un suflet inundase miere dulce și picuri parfumați. Comoară odihnitoare și răcoroasă ca un covor de altar — pe care ar fi dăruit-o celor ce entreceau strada.

Dar a voit să tacă — și lichidările s'au ofilit, și aromele s'au irosit.

Apoi a coborât și mai jos, în piețe fumurii. Vântul străbătea printre oameni, printre sacii răvășiți, pe deasupra bărcicilor. Carnea se înfrigură, și răsunarea era tot mai fierbinte. În mijlocul oamenilor — se simțea mărunt, umil, gata să se lipească de zid, lăsând pe toți să-i treacă înainte. Iși tușea simțământul acesta și se prefăcea senin. Dar oamenii cei mulți îl stăpâneau ca un farmec. Ar fi strigat aceasta tuturor. S'ar fi ridicat și le-ar fi spus : Oameni, sunt robul vostru, mă călcați sub picioare, luați-mă, stăpâniți-mă.

Atunci, s'ar fi liniștit și nu ar mai fi pășit cu inima strânsă.

Dar a tăcut.

Vested, s'a deșteptat ochi în ochi cu marea. Apele verzi îl chemau, îi biciuiau auzul, îi desfătau ființa ca un viciu. Iși simțea sufletul amar. Nisipul i se gudură la glesne. Tepii prăfuiți îl îmbiau, cu zămbete de cârpă. Și-a ridicat brațele, coprinzând în largul lor marea și cerul. A vrut să strige strigătul tână, așa cum îl strigă în toate diminețile, când lăsa seninul apelor să i se adune în suflet. Dar a înțeles acum cât de nepotincios era strigătul șuerat printre dinți. Din gura caldă, se înalță gângăvit sărman, care se stingeă deasupra valurilor. Conturul meschin al trupului printre tufe uscate, îl sugrumă. Brațele alunecară reci pe solduri. Gestul nu fu nici măreț, nici tragic. Durerea era omească, era obosită. Nu mușcă în carne, nu otrăvea sufletul ca durerea pe care o simțea în platani, în brazi, în pietre.

Vânt tăios s'a strecurat atunci de pe coaste vrășmașe, gonindu-l. Alergă pe nisipul limpezit de spumă. Umbra se sfâșia printre bolovani roșcați, chinându-l. Ar fi vorbit cu umbra și i-ar fi destăinuit flăcările ce coprindeau sufletul odată cu vântul învrăjbind valurile. Dar a trebuit să tacă. Senzații iuți s'au infipt în nervi, în vine — ca un musuroiu de cărui. Lăcrămă. Și atunci înrepu să cunoască durerea grea de voluptăți a tăcerii — pe care o aștepta.

Răscă singuratec. El voia să rămână pe totdeauna singur. Și voia ca nimeni să nu-i hănuiască aurul sufletului. Și tot ce se afla înlăuntrul lui — prețios și

rar — trebuia să rămână ascuns până la moarte. Trebuia să tacă întreaga viață.

Orice rostire, orice gest, orice pagină scrisă — l'ar fi chinuit cu chinul faptului îmbucățit, limitat, sugrumat. Nici odată nu s'ar fi dăruit tot cuvântului. Trebuia să tacă.

El voia să făurească un om care să nu semene cu nimeni altul. Voia să se pătrundă în sine, să se pipăte ca un frate, să se mângâie și să se ascundă de ceilalți, batjocoritor ca un zâmbet. Voia să tacă.

Rostul vieții nu poate fi decât tăcere — gândea el. Moartea e zgomot, e dans sălbatec de sunete și culori, e obscenă destănuire dela suflet la suflet. Pentru că moartea e evadare din trup, e risipire totală în ape, în stele, în cenușă. Dar viața nu poate fi decât croică tăcere, aspră înfrânare a slăbiciunilor cuvântului și fapte. Rostul vieții e să fie trăită până în fund, deplin sorbită, secătuită, consumată până la cea din urmă fărâșătură pe care o dăruiește lumina și pământul. Tăcere — deci. Tăcere flămândă de sânge, de tinerețe, de zămbete.

Patimile ce răsar, licărind ca stele în lacuri calde — rămân mănjite, închiricite, sfărâmate de fapt și de cuvânt. Comoările ce se revarsă în suflet — trebuie stinse, călcațe în picioare. Ele se topecesc atunci și fierb ca într'un cazan vrăjitoresc — și se scurg în vine, și pătrund în carne, și ajung carne și sânge. Cuvântând și făptuind — oamenii se pipernicesc. Deacea puterile lor rămân copilărești. Omul nu va ajunge Dumnezeu decât tăcând. Tremură gândind aceasta ; dar așa era : el voia să ajungă Dumnezeu.

Bucuri sălbatece, neașteptate, îi zdruncinară ființa. Ar fi alergat pe strada tristă cu trupul dârț ca o pornire, gâl-

gându-și — cu grumazul răsturnat pe umeri — biruința. Dar tăcu — și jăratec țepos îl străbătu, aplecându-l. Sufărințele lui nu se puteau alătură celor îndurate de semenii. Erau amare și vii ca o războare. Omul din el, pe care voia să-l ucidă, se războare. Dar aceasta nu dură decât brațul, cu ochiul — se dăruise lui.

Învia la o nouă viață.

Urmară zile și nopți stranii. Într'o cămară înfrigurată la umbra catedralei, cu fereastra rănită de zăbrelele smulse (zăbrelele mângâietoare și calde ca un sân,.... ce tristi sunt oamenii cari viețuiesc în cămări fără zăbrele...), cu un pat rece. Câteva flori se ofileau alături de cūrți. Omul petrecea ceasuri la fereastră, chinându-și libertatea. Șuvoale de viață îl amețeau, cerându-și revărsarea furtunată în lume. Și nu se revărsa. Și nici un cuvânt de ușurare nu murmurau buzele albe. Atunci făptura omului crește, tot mai fantastic, tot mai înspăimântător. Și el aștepta mereu la fereastră și culegea suctul revoltei și dorului de libertate.

Nopțile erau chinătoare. Duhuri străvezii îl ispăteau. Cântări necăutate îl desfătau, împrăștiindu-i voința, înmuindu-i inima. S'ar fi spus că se ridică să-și strige coamoara lăuntrică, să se destănuie umbrei. Iar patimile și pornirile și tot ceiace înțelegea nou în lume și află nou în viață — se dăruiau făpturii. Și astfel omul se apropia de Dumnezeu.

Erau nopți dulci, când tristeți se ridică de pe câmpuri parfumate lunar. Nopți ta'nice, stăbătute de lumini vrăjite, cari aleargă din căpiță în căpiță, tresărind. Atunci, pe marginile lacurilor calde, se adună zâne. Ochii lor sunt ca fântânile lângă cari se privityhează morți streini. Părul lor poartă mireasma finului fermecat, iar sâni lor îngheață mâna pă-mântenilor.

Toate acestea le cunosc, în primăvara petrecută aproape de turn, cu privirile deasupra câmpurilor, lacom ca un prins. Dar nimeni nu le află — nici umbra.

Și iată că într'un amurg dela începutul verii, se petrecu o minune — pe care

LEON VIORESCU: PEISAJ DIN MANGALIA

de mult o aștepta. Din peretele cel mai întunecat al cămării, se desprinsese o vedenie. Emoția fu atât de crâncenă, încât omul suferi cumplit ca să nu strige. Tăcu, totuși, cum făcea de atâtea luni. Vedenia, ca un abur, se apropie, se încheagă, se făcu carne și îi vorbi. Cuvintele răsunară straniu în celula singuratecului. Ele învian o lume de mult înmormântată. Pereții tresăriră, ca scrijelaji cu vârful de cuțit argintat. Florile se înbrumară de lacrimi.

— Eu sunt făptură făptuită de gândurile tale... Și omul tăcu, dar spaima, bucuria, nebulia puterii pe care o simți — îi stoarse trupul. Se răsuci, înjunghiat. Și din puterile sorbite în această ultimă suferință, răsăriră alte făpturi, tot mai stranii, tot mai sticloase, nenumărate.

Acolo, lângă fereastra fără gratii, omul se încovoia sub biciul argintiu al suferinții. Puterile lui îl chinuiau până la nebunie înainte de a creia făpturile nemaivăzute cari îi umpleau cămara. Ca să nu cuvânte, ca să nu-și întindă brațele spre câmpuri — își acoperi ochii. Dar făpturile i se aropiau, îl mângâiau, îi vorbeau. Flăcările lăuntrice erau tot mai crunte. Omul strânse pumnii, sorbi aer și sări fereastra. Din curtea catedralei mai privi odată încăperea cu duri cari se făcuseră trupuri, apoi deschise poarta cea mare și alergă prin străzi, adăpostit de seară.

Incepu atunci rătăcitoarea viață, din cetate în cetate, dela rege la rege. În jur, nevăzuți pentru ochii celorlalți, se îmbeulzeau pururi făpturile create de tăcerea lui. Omul suferea ziua, suferea noaptea — și suferința lui, nemărturisită, crescută tragic sub încheștarea dinților, îl păstra Dumnezeirii. Și nimeni nu bănuia lumea pe care el cu puterea lui o plăzmuia, și care acum i se pogorose alături, însoțindu-l în viață.

Nu-l cunoștea nimeni. Și totuși, el era stăpânul lumii, el era omul care s'a întrecut, ajungând Dumnezeu. Când pe care tăcerea grea ca uitarea, îl ascuțea. Și gândul se făcea carne, și ființa omului creștea.

Numele lui încetu să fie cunoscut prin târguri, pe malurile apelor, printre munți. El era omul care voise să tacă întreaga viață. Îl batjocorau, sau îl plângeau scotându-l nebun. Unii sopteau că e un sfânt, care-și așteaptă încă porunca dumnezeiască de a propovădui în lume. Se fereau de el, sau îl înconjurau curioși, ca pe o fiară nemaivăzută. Și omul tăcea, cu privirile alunecate deasupra mulțimilor.

— Vorbeste, dacă ești omul lui Dumnezeu...

— Răspunde, dacă ești purtător de adevăr...

— Învață-ne. Învațătorule...

Îl rugau oamenii. Dar el știa cât de sărman e cuvântul și cât de neputincioasă este fapta. Și tăcea, în fața oamenilor. Atunci, oamenii au căutat pietre, și cu pietre l-au fugărit. Fugea printre copaci mărunți, cari îl loveau cu ramurile teptoase și ipocrite. Fugea printre arături ce sângerău călcâiul. Coborâ aproape de pâraie repezi, cari îl stropeau, lîngându-l. Și înapoi a lui, auzea căzând pietrele și risipindu-se râsul oamenilor.

Până ce, într-o zi, ajunse în cetatea regelui orb. Orbise regele în sfârșit de luptă, prin farmecul vrăjmașului înfrânt, vestit vrăciul cu întunecate priviri. Și toată durerea norodului rămase fără rod

și toate leacurile doctorilor adunați se dovediră zadarnice. Deatunci, tristețea ca o negură stăpânea cetatea regelui orb.

Plîngea sufletul înțelegând durerea cetății, și durerea regelui, și durerea domniței. Dar omul nu lăcrămă, nu se bătea cu pumnii în piept, nu șuera vaete. Tăcea. Cât de curată, de întreagă, de înspăimântătoare era durerea sufletului nemărturisit — nimeni nu o va putea, niciodată, înțelege.

Și auzindu-se la Curte de acest strein ciudat, care de ani nu-și descleștase gura și nu-și rotise brațele — regele trimise slujitori să-l poftescă. Dar nici comorile ce-l îmbiau pe jilturi de lumină, nici ruga regelui, nici ochii curtezanelor goale, nici paloșele călăilor — nu-l făcură să vorbească. El tăcea, cu privirile sfredelind zidul, hotărît în hotărîrea lui. Sala regelui se întunecă, cu aur și nestemate, alături de cetele însorite ale făpturilor izvorite din gând. Tăcea.

Dar, dintr'un tron împodobit cu șaluri albe și ciucuri de aur — domnița, asemenea duhurilor pe cari numai el le vedea, se înalță, revărsând treăriri. Și domnița lăcrămă, iar degetele ei îl chemară ca o rugă. N'a cuvântat, nu s'a tânguit, nu și-a lovit pieptul. Farmec ciudat coperise sufletul omului care voise să tacă. Ca o vrajă în puterea lunii vrăjtită, apropierea domniței îi risipea vrenile și îi întunecă mîntea. Zadarnic își amintea înspăimântătoarea lui voință, nopțile de așteptare, înfrînările neînchipuite cari îl sfășiau și îl îmbogățeau de ani. Alunecat în ochii domniței — făptura lui se prefăcuse, și toată truda i se părea de mult viețuită, aproape viată. Între nălucile înviate cu apă vie a minții lui — domnița adumbrea toate fețele.

Și atunci vorbi. Glas straniu, cutremurări nemaivăzute, cu rostiri limpezi ca unda, sclipind argintiu în cuvinte sprintene, înfierbântând în cuvinte coante ca aurul, strângând sufletul în siruri soptite întunecat ca umbra.

Vorbi despre farmecata împărăție a tăcerii, în care nu ajung decât drumeții cu voința încercată și cei cari iubesc prea mult viața ca să o poată viețui după chipul celorlalți. Povesti amara lui sihăstrie, și ispitele lui, și sângele pe care nopțile i-l scurgea din vine. Iar ajungând la ceasul când din ungherul de întunec s'a desprins cea dintâi nălucă — orbitele îi scânteiară, desfăcu larg brațele și strigă:

— Iată, aceasta este lumea pe care eu am răpit-o tăcerii, tărîm mai înalt ca norii și mai greu de ajuns decât plaurile morții... Acestea sunt fecioarele tăcerii, și acestea sunt bătrânii. Iată: ei nu sunt asemenea nouă, ci feluriți. Sunt sprinteni, luminați și fără de moarte. Iar aceștia sunt schilozii tăcerii, asemenea fiarelor ce rătăcesc în pustie. Ei urăsc fecioarele, și muscă din carnea tinerilor frumoși, fugărindu-i. Iar aceștia sunt înțelepții, și aceștia bufonii, și aceștia cavalerii...

Atunci, Regele orb, tremurând, se ridică și strigă înfiorat.

— Văd, văd... Iată fecioarele, și iată schilozii, și iată înțelepții!...

Și tot norodul fu cuprins de o nestăpânită bucurie, și strigă, arătând un colț al palatului.

— Și eu văd!.. Și eu văd!..

Domnița lăcrămă și ochii ei mulțumeau omului venit din împărăția Tăcerii, Dar

ȘT. DIMITRESCU: PEISAJ

ca nu strigă — pentru că făpturile ce cutreeră acum sala și erau de mult prietene și o întovărășeau pretutindeni în visurile ei, fără ca nimeni să știe. Înțelegând, însă, că farmecul streinului coborise nălucile din vis și le dezvăluise regelui și mulțimii — inima ei se lovi mai puternic. Și temându-se ca nu cumva să afle ceilalți tipătul inimii — se îmbujoră și-și plecă ochii.

Omul care voise să tacă, vorbea. Și Regele lăcrămă.

— Văd, văd!...

Atunci, doctorul curții se apropie de tron și spuse, arătând pe strein.

— Omul acesta e un farmecător josnic și primejdios. Tot ce vă arată el sunt năluciri. Lumea lui nu viețuiește ca aceasta, a noastră. El vă înșală cu vrăjile lui, silindu-vă să credeți lucruri cari nu ființează. Tot ce spune, sunt minciuni. Eu nu văd nimic din această închipuită împărăție a Tăcerii. Deci, ea nu există. Feriți-vă de el. Măria Voastră, rânduiți poruncă să fie aruncat în beciuri, iar apoi peste hotarele țării noastre cinstite și cumpănite.

Dar Regele nu-l ascultă.

— Eu văd!... se împotrivi.

— Și noi vedem, și noi vedem!... murmură norodul. Încrâncenat, doctorul gândi: sunt toți nebuni. Și se apropie de strein.

— Fă-mă să văd și eu Împărăția Tăcerii, și atunci voi crede într'ansa...

Streinul îi vorbi despre viața fără de moarte care stăpânește acele tărîmuri. În împărăția Tăcerii, toți se nasc — dar nimeni nu moare.

— Năluciri, năluciri, se împotrivi doctorul. Viață fără de moarte, erezie este: pentru că însăși viața este moarte. Și omul care voise să tacă, îi vorbi despre sunetele, culorile, gândurile, cuvintele ce sunt acolo și nu sunt pe pământ.

— Nebunie, nebunie. Una este lumea, și câte culori are lumea, atâtea sunt; iar câte sunete se aud, atâtea sunt.

Obosit de încercări, streinul răspunse: — Lecuitorule de oameni. Cunoșc într'un târg, departe, pe maluri de mare, o celulă întunecată în care s'au coborât

EDMOND ROSTAND

CIRANO DE BERGERAC

TIRADA NASULUI

Actul I (scena IV)

DE GUICHE

Și nimeni nu-i răspunde ?..

VICONTELE

Așa zău, nimeni, nimeni ?

Ia stați ! că-i zvârl eu una în față, să n-o poarte !..

(Înaintează către Cyrano, care-l observă și se postează în fața lui)

Aveți un nas... știți.. unul foarte..

CYRANO

Foarte.

VICONTELE

Ha-ha !

CYRANO

Aceasta-i tot ?..

VICONTELE

Dar..

CYRANO

Hm !.. tinere'i puțin !

Puteai să spui atâtea... și să fi fost chiar fin..

Schimbându-ți tonul — uite, să iei exemplul meu :

Cam arțagos : „Gigantica ta cârmă să fi avut-o eu,

Aș ciopărți-o 'ndată, de fel n'aș aștepta!"

Mai amical : „Îți intră și'n ceașcă, nu'i așa ?

Pentru băut e bine să-ți faci hanap aparte."

Descrii apoi : „E-o stâncă ! ce-apare de departe..

Un cap !.. ce zic ?.. mirajul l-arată ca un pisc !.."

Mai curios : „La ceva, e bun ciudatu-ți plisc ?

Vre-un toc de foarfec oare ?... penar de călimare ?"

V'ați prins cu 'nsuflețire duioasă de părinte,

Să 'ntindefi o prăjină la ghiare, dinainte ?"

Emfatic : „Când tutunul în piept îl tragi din pipă,

Și fumul ca o trombă pe nas în scoți, o clipă,

Vecinii nu aleargă să-ți stingă coșu-aprins ?"

Prevenitor : „Ți-e capul de un antren cuprins

Spre leștul dinainte, — să nu săruți pământul !.."

Și tandru : „Da, să-i faceți un parasol, ca vântul

Și soarele, culoarea să nu i-o coscovească !.."

Pedant : „Aristofane, a scris să se numească

Un animal — Hippocampephantocamelos,

Fiind c'a avut la carne sub frunte, cât pe dos !.."

„Agățătoarea asta creată e de modă

Să-ți spânzuri pălăria ?.. hm... o găsesc comodă !.."

Cu ifos : „Nici odată vre-un vânt — nas magistral !

Nu te'nguturăște, afară de mistral !.."

Dramatic : „Marea Roșie'i, când sânge dă să-i vie !.."

Admirativ : „Ce firmă pentru-o parfumerie !.."

Mai liric : „E o scoică, — sunteți cumva triton ?.."

Naiv : „Vre-o piramidă'i ?.. mormânt de faraon ?.."

Respectuos : „Să-ți placă, când lumea te salută,

E ceea ce se cheamă : ai trenă cunoscută !.."

Ca un țăran : „Nas oare'i ?.. he-he ! că nu e mic !.."

Parcă'i un nap de-aceia.. ori pepene chitic !.."

Militărește : „Țintă drept în cavalerie !.."

In practică : „Să-l puneți, doriți la loterie ?.."

Pe cinste, vă asigur, ar fi un mare lot !.."

Parodiind în fine, Pyram, în plâns netot :

„Dezarmonii aruncă în liniile fine

Ce capul tău le are !.. Roșește.. 'i-e rușine !.."

— Vezi, cam așa, iubite, mi-ai fi putut vorbi,

Dacă ai fi fost cu carte, și'n spirite-ai glumi :

De spirit, cât ființa cea mai de plâns n'ai parte ;

Și nici nu-s semne'n tine cât un atom de carte ;

Cinci buchii cunoști, prin care grăești cuvântul : prost !

Ai fi avut de-altminteri, așa de n'ai fi fost,

Puterea s'arunci farmec și duh, nebune glume,

În fața-atâtor nobili, să-ți meargă vestea 'n lume ;

Și nebunii, atâta de triste și duloase,

Pe care s'iert din sferțul de glume-orgolioase,

N'ai fi'ngăimat : prin verva'mi vreau să'mi arunc săgeata ;

Nu vreau ca de la altul să o primesc de-agata.

DE GUICHE

(voință să ia pe viconte, care a rămas înmărmurit).

Haide-ți, viconte !

VICONTELE, sufocat.

Doamne ce acre-arogante !

Fără mânuși.. pe față.. un boerș ! un fante !

Ce-apare fără fioncure și fără decorații !

CYRANO

Eu am o eleganță morală chiar în grații ;

Nu e'mpopoșonare la mine de paiată ;

De nu-s cochet, eu totuși mă țin curat la față ;

N'aș cuteza în lume să ies din neglijență

Cu-afronturi nespălate ; și-apoi în somnolență

Cu-un cuget, pe al cărui ochiu pleoapele-s umflăte ;

Cu-o cinste cam pătată, — rigori îndoliate,

Dar merg cu pași'mi siguri pe pantă sănătoasă ;

Sunt liber, nefățarnic și-am vervă somptuoasă !

Ținuta'mi nu'i croită, așa.. pe mlădriet ;

Drept sufletul meu este, ținut ca'ntr'un corset ;

Isprăvile m'acopăr ca niște decorații,

Și spiritu-ascuțindu'mi ca spicele mustății,

Când mă avânt în lume, spun verde adevărul,

Așa cum sun din pinteni, când opintesc piciorul.

Trad. de GEORGE DUMA

(Omul care a voit să tacă)

continuare

cele dintâi făpturi din Impărăția Tăcerii. Numai ele te vor putea hotări să crezi. Insoțeste-mă.

Și dăruind multimii darurile dăruite de Rege, îndurerat în crâncena despărțire de ochii domniței — streinul pusesese calea înapoi, cu doctorul alături. Și au mers, și au mers, din zi de zi și până în seară. Doctorul se bucură de lume, de hanuri, de hanzițe.

— Om al lui Dumnezeu și al Tăcerii, îi strigă el, alege-ți slujnica sau stăpâna, rupe coastă de mistreț și umple-ți ulcica.

Dar streinul tăcea. Printre vederile lui, stăpâneau doi ochi.

Și într-o amiază de toamnă, când platanii dela marginea cetății își dăruiau cele dintâi frunze vântului și mării — au ajuns. Se prefăcuse mult cetatea. Zidurile căzuseră și vile albe, sau întunecate clădiri cu rânjete de fieră se ridicaseră în loc. Pășiră pe străzi tot mai largi, tot mai curate. Omul privea uimit, fără să înțeleagă. Întrebă un trecător pe unde se deschide drumul către catedrală. Trecătorul nu-i răspunse, ci trecu cu fruntea aplecată și umerii înghețuți. Și cerând lămuriri altora, nu căpătă.

Iar, către seară, recunoscuseră piața din umbra catedralei. Alergă. Clădiri până în nori, și zgomote drăcești de cazane, și fum, și magazine mari, fără ferestre. Numai într'un unghor, prinsă între ziduri oțelite, mai viețuia o cămăruță șubredă, deasupra căreia stetea scris pe o tablă: Muzeul comunal.

Streinul își recunoscuse chilia. Eră împrejmuită acum cu un grilaj, și avea un paznic. Voi să între, tremurând. Dar paznicul îl opri și îi ceru un ban de argint.

— Eu sunt stăpânul chiliei. În ea am petrecut luni și luni, de mult. E chilia mea.

Paznicul îl privi cu teamă.

— Aici e Muzeul, nu o chilie de nebun.

Și apoi, întorcându-se către doctor.

— Ești strein, firește. Află dar că în chilia aceasta s'au găsit acum cincisprezece ani cei dintâi robi cari au făcut de atunci rodnicia cetății noastre. Sunt făpturi ciudate și harnice. La început, lumea eră înmărmurită. Dar învățații au izbutit a le cunoaște trupurile și le-au făurit în ateliere și în fabrici. Toate cetățile au cumpărat, și negotul cu robi a înflorit și ne-a îmbogățit. Vechea cetate s'a întins până la fluviul ce curge din munți. Ca să începă toți lucrătorii, și toți negustorii, și toți robii ce eșeau din fabrici — s'au stricat grădinile și s'au smuls pomii. Iar în cămara în care s'au găsit cei dintâi robi — s'a făcut Muzeu. Mai târziu, s'au adunat aici toți robii găsiți, cei adevărați, și se păstrează ca să-i vadă multimile.

Doctorul se lumină, mulțumii, și șopti către celalt, trăgându-l înăuntru.

— Acum, înțeleg și explic. Natura e întotdeauna aceeași. Geniul e o nălucire iar lumile suprafirești se nasc din ignoranță și din teamă. Așa dar — crezie și nebunie. Să intrăm...

În celulă, sub cuști de sticlă, se rânduiau robi: înțelepți, fecioare, schilozi, cavaleri, fiare, vrăjitori — toți din împărăția Tăcerii.

— Iată, iată: acum îi vad și eu, îi pipăi, îi număr, îi alătur, îi măsoar, îi cântăresc. Așa înțeleg. Făpturi din car-

RUSTICĂ

În fulguirea lămpii cinează gospodarii...
Din sat și de pe țarnă mireazmă crește'n noapte
De grăie pârguite și de cireșe coapte,
Când luna poleiește cuprinsul largei arii...

Se furizează umbra, se strânge prin colloanc
Și stăruie pe funduri adânci de vâgăună...
La han fânarul pare un lieuriciu sub lună
Și hanu-arată lunii pereți de nea, obloane...

Prin curți în blăni țărcațe vin dihorii ca furii
Și câinele din cușcă L-înconjoară cu teamă,
Sub șură iau din pui primăvărateci vamă,
Găinele dorm toate pe grinzi în podul surii...

De-alungul căii stălpii de telegraf lin sună
Și calea merge'n zare, tăcerea o astupă...
Și noaptea pune florii argint de rouă și de lună...
De-o 'ndoaică 'n holda plină de rouă și de lună...

De către sat prin lanuri — în alb vestmânt de zână,
Răsare o fecioară și grăele colindă,
Se pleacă'necet sub cerul senin ca o oglindă,
Deșartă cupa florii'n pocălul ei din mână...

Subirea ca un nufăr în ochi îi înflorește...
Cu rouă-și spală fața, dar umple vasul iarăș—
La vrăjitoare merge cu gându-i: scump tovarăș —
Să-și vadă'n rouă dragul ce prin străini tânjește...

...— Revino din orașul în care tu te tângui —
Cu sufletul din traiul de sat să te cumineci!
Și soarbe bucuria einstătelor Dumineci
Infirigând idile — când plin de floare crângu-i !...

Sub pomi s'adaști o fată — când luna'n cer se'ntoarnă
Și ciuruc lumina pe pajșteța pestriță --
Ori — flucărând o doină — să-i treci pe la portiță
Visând o nuntă mândră'n cășlegile de iarnă !...

Ca soții tăi ce-l ară-țești vână din pământul
Acestor văi, pribege, — care'n dureri te vânturi, —
Dar floarea -- care-i smulsă și-o duc departe vânturi —
Se stinge fără vreme și-o'mbrăfișă mormântul !...

MIIHAILESCU-IAR.-DUMBRAVA

ne, născute din carne. Ce răspunzi streinule ?

Dar streinul rămăsese înspăimântat lângă ușă. Din cuștile lor de cristal, robii îl priveau fără să-l recunoască. În crâmpoșe fulgerătoare, viața îi trecu prin fața ochilor. Întunec se făcu îndărătul frunții. Se înăbușea. Fără puteri, căzu. Doctorul se grăbi să-l ridice, îngrijortat.

— Ce ai ? Ce ai ?...

Cu ultima răsufflare, acel care a voit să tacă — șopti.

— Vezi, toate făpturile acestea nu sunt ale mele. Sunt false, asemenea celor făurite în fabrici. Sunt robi, iar nu...

Și muri.

Descoperindu-se, doctorul cugetă, alături de un zâmbet.

— Omul acesta a fost un nebun.

Genève, 21 August MIRCEA ELIADE

Tramvaele noi

Când m'am întors din vacanță mi s'a părut în seară o clipă, că nu cobor de pe peronul gării în București, ci într'un oras, altul. Pe noul bulevard, veneau întins și coborau, ca de ani de zile și totuși neașteptate, vagoanele făcute dintr'o jumătate albă și o jumătate roșie, mai greu de lămurit în întuneric, dar cu casele vii de sticlă luminoasă, care alergau în sus și'n jos: R. m. s. Belvedere. Un tramvai nou într'un cartier vechiu are un caracter strict inedit. Ceva dintr'o anarhie, o senzație violentă de nămiră. Ai vointatea asociațiilor altele și îți silești imaginația să dea un examen intim: să-ti faci o altă icoană a stăzii Berzei pe care ai cunoscut-o 15 ani cu case mici, prin dreptul cărora trecea, pe rând, fără grabă cutiuta galbenă cu un cal. Ba uneori se oprea în loc până ce un semnal, care aducea de departe cu semnalizările școlărilor între ei: vine profesorul, anunța că nu vine vagoneta dimpotrivă și linia e liberă pe două sute de metri. Acum aproape cât casele de mari, vagonul cu etajul alb de jos turtit de etajul roșu de sus, ba și cu remorci, urecă metalic, fără să dea la o parte din drumul nămirii. Cu stâlpi și cârme aduse de-acasă, ca niște cuie și frânghii de-a lui Nastratin, a ocupat totul.

Isnita e mare și rog birjarul plietisit pe cărți pentru că din cauza serii nu mai poate număra coastele cailor să schimbe drumul curenit și să alege drumă tramvai hotărât în sinea mea ca la nevoie să-l las să ducă singur bagajul acasă iar eu să mă urec în salonașul cu perechi de fotolii de trestie. Căci mai sunt străzi multe care acum nar largi, căi principale. Când eram mic tramvai era, socoteam eu, numai pe străzile largi și lungi, pe străzile în care dădeau celelalte ca niște pârâie într'un râu. În orice caz acolo se adunau firole de ară ale circulației. Iar când am învățat aritmetica rațională în liceu eram convins că pe străzile înguste nu poate circula, repezit, tramvai.

Acum știu însă că toate străzile pe care trece tramvaiul sunt largi: căi, la fel cu calea Mosilor, pentru că la ea mă gândeam, povestind impresiile dintâin. Și cum traseul nouii linii e lung, așa fi vrut să știu cât s'au lărgit toate străzile pe care le-a unificat într'o cale. Vream să știu dacă au și esit înaintea vagoanelor la răsăntii, hăcănile vesele cu dăruri aparente: zahăr, butoiase cu masline, saci cu orez soși pe trotuar.

Incontestabil cea mai simplă călătorie în străinătate e călătoria cu un tramvai nou în orasul vechiu. E o senzație altoită pe care n'o ai nici în toată Europa de-ai cănta-o. E singura dată când are sens inscripția brumărească: „Domnii călători sunt rugați să aibă bani mărunți”. Căci dacă, oricât te-ar învăța d-nii administratori ai tramvaielor nu poți spune: am călătorit (cu tramvaiul) până la Universitate ca să-mi iau un pachet cu țigări, poți foarte bine să privești de la geamul încadrat în roșu, pe o linie nouă, casele și trecătorii, fără să ai gândul să cobori imediat și fără să te saluți cu toată lumea, condițiile se pare mai de temeie ale oricărei călătorii.

Dar birjarul e încăpățânat și se abate la stânga. Mă resemnez, însă tot întore

Răzbunarea

de ANDREAS LATZKO

La ora șapte dimineața, începuse bombardamentul în portul Victoria. Bubuiturile pătrunseră și'n pivniți, sdruncinând ferestrele. Prin tot orașul se înălțau drapele, ce fâlăiau în lumina soarelui de dimineață.

Victoria...

Cei mai mulți oameni nu știau încă ce se câstigase, totuși chipurile le erau înseninate de bucurie: fiecare avea simțământul de a fi mai mare, mai însemnat și își cerea partea sa la această veselie obstească. Negustorii și funcționarii, nevoiți să stea închiși din cauza treburilor ce le aveau, își revărsau deodată sentimentele patriotice și chiar pălcurile de oameni cari se duceau la lucru în tramvae, aveau un aer mai măreț. Totul părea mai gălăgios, mai plin de viață și mai strălucitor.

Numai în vechea clădire a școlii normale superioare, rechiziționată ca adăos pentru ospiciul de alienați, veselia nu-și găsia răsunet. Nu s'auziau decât deschideri de uși, înjurături și din când în când strigătele unui bolnav.

În fața ușii portarului stătea infirmierul șef, c'o cană de apă în mână și c'o cămașă de forță pe umeri. Fața-i roșie ca de rac, și nasu-i turtit, te făceau să crezi că ești în fața unui mops.

— Bombardamentul a pus toată casa în mișcare mormăia el. Cineva i-a convins să încapea bombardamentul pentru a celebra pacea și acum dracu le-ar mai putea scoate ideea aceasta din cap...

Portarul aprobă c'un semn din cap.

— Ei! Lasă că știi d-ta cum să-i pui cu botul pe labe. Atâta timp cât vei avea supravegherea, nu duc nici o grijă!... Dacă dimpotrivă, ar fi fost vre'un doctor tânăr, n'as mai fi cutezat să mă'nvârtesc pe-aici.

Măgulit, infirmierul voia tocmai să-i răspundă, dar poarta se deschise și o fată mărunță, învăluită în negru trecu iute printre dânsii, salutându-i în fugă. Portarul făcu o respectuoasă plecăciune. Mopsul mârâi o salutare de nepriceput, urmări din ochi femeia și abia când ea ajunse în mijlocul scării, îi spuse:

— Aveți timp, domnișoară Horst! Domnii doctori sunt încă la biserică, la slujbă.

Portarul ridică sprâncenile și îndreptă:

— La Te Deum.

Dar infirmierul nu se lăsă turburat:

— De altfel, nu vă mai duceți în camere, înainte de vin eu! Detunătura de azi dimineață mi-a făcut o întreagă hărmălaie a'cea! Dar cred că n'o să mai meargă astăzi tot așa cu îngerașul dv. Domnul Weiler...

Fata roși sub vâl, și fără a spune o vorbă urcă mai departe. Iute își îmbrăcă ha-

capul din trăsură înapoi: la o răspântie par'că necunoscută mic, adusă se vede dela Budapesta; a început un cadrl de etichete în casele de sticlă luminată: traversez!

CAMIL PETRESCU

latul și se zori să ajungă la al treilea cat, fără a ține seamă de vorbele infirmierului. Căci de mult încă îi pierise orice frică. Fiica rectorului, ea ajutase la transformarea asezământului, și ră-măsese apoi aici, după rugămintea medicului-maior, care voia s'o aibă de ajutor, de oarece doamnele nu s'apropiau de secția nebunilor. Singura femeie în tot spitalul, ea stăpânea aicea totul, de aproape doi ani și nu i-ar mai fi fost cu putință să-și închipue viață fără această ocupațiune.

Cu două zile înainte de sosirea bolnavilor, ea primi știrea morții logodnicului ei și fusese la spital în loc să meargă la cimitir. La început, ea își făcuse serviciul, tot așa cum alții se duc să depună flori pe un mormânt, în amintirea celui dispărut. Acum, avea simțământul de-a fi ajutat pe oameni, de-a fi făcut adesea bine prin vorbe alinătoare, atunci când infirmierii brutali se gândeau în orice clipă să apeleze la cămașă de forță. De aceea se grăbia acum înspre camera II-a către băiatul acela blond pe care păcătosul de infirmier îl numise draguțel ei ca să-l liniștească mai nainte ca bruta aceasta să aibă ceva împotriva-i.

De-altfel ea nu-și ascundea de loc preeriința pentru sârmanul acesta bolnav, melancolic, care părea, cu șuvițele sale blonde, un chip de Crist. Încă din prima zi, înainte dea ști ceva despre dânsul, ea se simți atrasă către el. Ca atâția alții, el își pierduse judecata în luptele piept la piept de pe front, nu mânca, nu dormia, ci rămânca veșnic așezat pe pat, vorbindu-și singur, în timp ce i se prelingeau pe obraz, lacrimi dese de copil! Mai târziu, când prietenii cari se interesau de starea lui, vorbiră de talentul său pierdut și îi aduseră cele două volume ale sale de poeme. Poetul la ananghie începu să ia parte la visurile și la tristețea sa, cu o ușoară duioșie cari înunda chipu-i uscat, c'o scânteiere de iubire maternă.

De cum detunăturile o treziră, ea și fu îngrijată de dânsul. Neliniștea ei întărită și de spusele infirmierului o făcea să alerge iute prin coridor și să se oprească în dreptul sălii din mijloc pentru a asculta ce se petrece năuntru. Nu era chiar vocea lui? Se-adunaseră se vede în odaie mai mulți bolnavi decât era îngăduit. Un murmur, sgomot de pași... strigăte... și... în mijloc Era chiar el!...

Ea deschise ușa tremurând și rămase locului, încremenită. Veniseră bolnavii din toate caturile, aducând cu dânsii mese din trei ori patru odăi și le așezaseră unele lângă altele ca pentru o consfătuire. Nebunii cei mai periculoși acei cari nici o clipă nu erau pierduți din veghiere, toți se adunară aici. Idiotul, cu ochii săi lucitori de răutate și cu fața-i buhavă de țiran, lângă dânsul, un altul poreclit avocatul, din cauza profesiei sale libere în timpul vieții civile, prezida, c'o hârtie albă dinainte-i și cu călimara directorului. Erau cu toții atât de adânciți, încât nici unul, afară de idiotul, care începu să bâlbăie „Sora Mally” nu o luă în seamă.

Dacă doctorii s'ar întoarce dela biserică mai înainte ca ea să-i poată potoli puțin, ar fi îngrozitor, mai ales că maiorul nu știe de glumă. Încerca să s'apropie, când ocrotitorul ei sări din colalt capăt al odăii. Chipul îi era schimbat, obrajii slăbiți, stacojii și tremurul trupului îi scutura și bluza murdară ce-o purta.

Sora Mally simți apăsarea unei mâini de gheață. Ce voia el, de ce țipa așa, dânsul, cel mai liniștit din toți, de- obicei cuprins de o umilință temândă? Ca la o fiară sălbatică pusă în libertate, așa ieși din pieptul său un răcnet îngrozit și răgușit, atât de puternic încât bietu-i trup părea că se năruie sub sforțarea aceasta prea mare:

— Mai vreau să strig, urla dânsul. Lasă-mă să scriu, n'auzi? Vreau să scriu Vreau...

Cu gura semi-deschisă, infirmiera-l privea și asculta acest „Eu vreau” urcând, triumfător, străbătând tavanul și luându-și sborul tot mai sus, asemenea unei pasări pe care-o urmărești, până ce te podidesc lacrimile.

— Oh!... Lasă-mă să scriu! repeta el. Întinse mâna de-asupra celorlalți pentru a lua condeiul ce-l ținea avocatul între degete: Lăsați-mă să arăt vina căpitanului... a căpitanului meu... Știu ce merită... I-am găsit pedeapsa... Lăsați-mă să scriu!...

Vorbele sale cântau, încântau. Glasul izbîia zidul, se poticnea și se pierdea apoi prin odă. Sora Mally simți nevoia de-a merge spre dânsul, de-a-l atinge: degetele-i tremurau, îl atrase cu tărie de mână, simțea svăcnirea regulată a sîngelui și-i spuse încet: „Nu vă necăjiți atîta, domnule Weiler”. El se depărta aspru de dânsa și răcni:

— Să nu mă irit?... Acuma?... Dar se vede că nu știți ce s'a întâmplat? S'a declarat pacea! Înțelegeți, pacea!

Infirmiera se întoarce. Nu; mai degrabă să-ți muști limba, sau să-ți pierzi mințile, dar numai să nu-l contrazici. Să nu-i nimiccești credința. Cînta atît de mareț cuvîntul acesta de pace, îl asvârta afară ca pe-un mînușchiu de lumină, ca pe-o vînturătură de aur și strîngea cu atîta căldură mîna pe care-o respinse, cu puțin mai înainte:

— Pacea, soră Mally, pacea. Știu poate ce înseamnă acest cuvînt? Libertate! Război! E rîndul nostru!...

Ea sorbia vorbele acestea, cu bărbia înainte și buzele strânse, cași cum formulau un adevăr sfînt. Acum nu-i mai vedea chipul, întors și aplecat asupra mesei.

Înapoia lui, ea ghicea fiecare tresărire a gurii sale, fiecare mișcare a ochilor săi, gesticula împreună cu dânsul, îl urmăria, într-o completă uitare de sine, transfigurată.

— Trebuie să-mi dați în mîna, pe căpitan, se ruga el. Judecata lui e gata, am lucrat la dânsa zi și noapte. Am nevoie de dânsul acuma. Scrie, doctore: Căpitanul von der Otte!, Așa e?... Von der Otte. Ai scris?..

Sudoarea-i acoperi fruntea și trupul începu să-i tremure cînd rosti numele acestea disprețuit. Insoția cu capul orice mișcare a condeiului, până ce se isprăvi de scris că von der Otte trebuia să vie în fața tribunalului de pace. Satisfăcut și plin de cruzime, el citi cu glas tare, urmîrind rîndurile scrise:

— Von der Otte. Să se prezinte. Sergentul de-asemeni mi-a făcut mult rău. Dar lui, îi iert. Pe cînd, pe acestălalt, trebuie să-l am! Trebuie să-l am! Dar ceilalți?..

Cu o consimțire regească, înălță din umeri, surăse ca cineva ce aruncă de-mîncare unui căine și apoi își încruciașă brațele strigînd cu voce sunătoare:

— Să între domnul căpitan von der Otte. M'a amenințat cu darea în judecată în consiliul de război, deoarece eram mai slab decît dânsul. Acum e rîndul meu să-l chinuiesc... Acum e pace... Acum, noi orînduim legile... Fiindcă a fost război, a trebuit să muncesc ca un țăran, să duc poveri ca un hamal. Fiindcă era război! Bine. Dar acum e pace. Acum se întoarce roata. Să vie, deci...

Se opri o clipă, și aruncară în juru lui o privire triumfală.

Chipul i se luminea la vederea infirmierii, care părea a fi în culmea fericirii, apoi, cu ochii îndreptați în sus, începu să-și cînte cîntecul de război, cu un glas ce mîngăia pe sora Mally, întocmai ca niște mînuși de catifea.

— De trei ani tot aștept. De trei sau de cinci? Nu știu. N'am uitat nimic. Va vedea el. În genunchi l-am rugat, i-am jurat că voiam mai de grabă să mă o-

moare, că n'am ucis vre-odată nici o muscă, că nu m'am bătut niciodată, la școală, ca alții. Voluntarul de-asemeni, l-a rugat ca să-l mai lase mai în urmă, ca secretar. Cred c'acum e mort. Mi-a strigat în față: „Lașule, laș ce ești!” Veciul meu, negustorul din Lipsca, care în timpul somnului vorbea despre copiii lui, era întins de-asemeni cu pîntecele spintecat, soarele se furișă printre măruntaie și fui nevoit s'alerg cu bietecele mele picioare, învățate a fi totdeauna îndoite sub o masă — asta înainte de război. „Înainte, domnule poet” strigă dânsul, cu revolverul dinapoia mca. Aha ești va să zică poet. Nu! ești un laș! Înainte. Și eu alergam, călcam peste morți, pe jumătate năbușit, cu inima bătîndă, ce-și ieșea par-că din locu-i, îmi săria în față. Căpitanul striga înainte: „Lașule!” Iată pe prietenul meu, martor e și căpitanul. Il zării de departe, înghemuindu-se în tranșee, de unde nu i se puteau vedea decît ochii albi de tot și spaima privirii sale. „Nu-mi face nici un rău, păreau a-i spune ochii, ași vrea să trăiesc”. Oh! Eu nu voiam să-l omor, dar căpitanul nu m'a slobozit o clipă înainte de-a mă prăvăli în tranșee, și omulețul acela palid, strigă: Dumnezeule, și mă privi cu niște ochii atît de mari, atît de mari! M'am prăvălit, nu

PAUL MOLDA: NUD

o mai puteam duce; m'am rănit, v'o jur, am căzut pe povârniș fiindcă inima mi-a ieșit din trup și fiindcă nu mai puteam răsufla. Nu eram eu vinovat că prietenul se găsea înaintea mea! De trei ani o mereu cu mine și totdeauna strigă: Dumnezeu! Eu am plâns când i-am vârat baioneta în piept. Și asta din vina voastră. Voi m'ati silit s'o fac.

Voiati să mă împingeti și mai departe. Încă mai departe. Eu am omorât un om și voi mă numiați laș fiindcă nu mai puteam scoate baioneta. Vedeti? o mai are și-acum înfiptă în piept. Eu nu pot să i-o scot!...

Vocea-l părăsi, i se schimbă în plânsete, și-și acoperi fața cu mâinile. Sora Mally suspină cu dânsul. Voi să s'apropie de el, să-l liniestească, să-l ducă în odaia sa. Dar el se ridică, încetă de-a mai suspina și strigă:

— Vom vedea domnule căpitan, care din noi doi e mai laș. Vom vedea. Am știut cum să lupt. Am știut să omor. Vom vedea însă dacă o să știți să faceți pacea. Veți fi așezat la masa asta, cu hârtie și creion. Intr'o oră, va începe atacul. Înainte, domnule căpitan, înainte. Gata, s'a isprăvit războiul. Trebuie acum să știți să faceți de toate. Tot ce știu eu! Totul. În mai puțin de-un ceas, trebuie ca să fi scris un poem: aici, la masa aceasta, amenințat cu revolverul pe la spate. Nu-i prea tare greu. În tot cazul, deloc mai greu decât a ucide un om. Haidem, înainte. Nici o tertare, nici o îngăduire. Trebuie să faceți aceasta, întocmai ca mine. Am hotărât-o doar, francezul și cu mine. Ii vedeți, așezat, cu baioneta în piept. Înainte. Când va trece ora, voi trage. Tremurați?... Va trec sudorile?... Vi-e frică?... Aha, frică! Ce sunteți dară? Un căpitan? Ba nu, un laș, asta sunteți!...

Urmă un strigăt. Tipete și iar tipete atât de ascuțite, încât săriră cu toții de pe scaune, atrași de sunetul și înțonară în cor: „Laș! laș!” Țăranul agita o stinghe de scaun, aducând-o în fața fiecăruia și strigând: Bum, bum!”

Weiler stătea în picioare, sfârșit de puteri, privi în juru-i și merse către infirmieră care stătea impietrită într'un colț.

— Găsiți poate că e crud? o întrebă el. Dar n'o să-l omor. Eu nu pot ucide. Franțulz lui va trage un glonte în cap. Atunci, va fi răzbunat și se va putea duce la culcare. Nu-i așa, soră? Nu va mai spune „Dumnezeule!” Dar căpitanul l-a ucis, nu eu.

Printre lacrimi, sora Mally văzu ochii aceia întrebători și făcu un semn de consimțire. Ar fi dorit atât de mult să-i îngăduiască că francezul se va duce la culcare. Dar gâtlejul i se năbuși și nu putea decât să-i mângâie mânecele. El îi scăpă, se duse în mijlocul celorlalți, făcând un gest poruncitor cu mâna și rugând să fie liniște:

— Tribunalul păcii intră în deliberare. La voturi, domnilor. Incepe votarea. Zadarnic. Ei nu-l mai ascultau. Jucau în jurul lui, făceau sărituri, izbeau în mobile își săvâiau de gât umil altuia și strigau fără a se mai plictisi: „Lașule, lașule!”

Deodată se deschise ușa: sgomotul încetă: Ca în povestea cea cu zâne, ră-mănea fiecare locului și pleca rasinos oclăi. Doar țăranul întindea stinghea de scaun înspre ușă, mormănind „Bum!”

Maiorul stătea pe pragul ușii, în mare ținută și spuse pe-un ton mâniat:

— Dar ce v'a apucat? Nu v'am interzis să v'dunați cu toții în aceeași odaie? Cine-a sbierat așa? Răspundeți, ori de nu, vă trec acesi pe toții prin'un duș de apă rece, până ce-o să vă învințiti.

Privirea-i umbra dela un chip la altul. Înapoia uli erau ceilalți doctori, infirmieri și în primul rând mopsul, cu găleata de apă și cămașa de forță pe umeri. În odaie se făcu o tăcere de moarte. Ce niște câini bătuți, nebunii priveau pe furis înspre Weiler. Acesta stătea drept, întors către chipul strălucitor al sorei.

Sângele năvăli pe fruntea maiorului. — Așa, va să zică asta e? Adineaură, urlați încât se auzia din stradă! Și acum s'ar zică că nu știți să numărați până la trei. Fiare ce sunteți.

Weiler se desprinsese din grup. Nu mai sunt fiare, strigă el. De-aci înainte n'o să ne mai lăsăm batjocoriți. Nu știți că s'a declarat pacea?

Un doctor tânăr surăse, dar Weiller nu-l observă. Capul îi era dat pe spate, palid, supra natural și vorba Pace merse drept înspre tavan ca sunetul unei trâmbiti.

— E pace, domnule maior. Pace. Și vă aflați dinanitea judecătorilor.

Maiorul făcu un gest de plecare și un semn către infirmierul șef, arătându-l pe Weiler, care tremura de emoție. Dar deodată s'auzi un țipăt. Sora Mally, cu chipul descompus, alerga înspre ieșire îmbrâncind pe doctorii cari-i împiedicau drumul.

— A, erați aici, spuse maiorul, surprins. De ce n'ati tras clopotul de alarmă? Și văzându-i groaza din privire, adăugă: Păcătoșii aceia s'au arătat cuiva violenți față de dv?

Infirmiera nu răspunde. Se uita ținută, la brațul musculos care era gata să prindă figura firavă și strălucitoare a lui Christ. Mai scoase un țipăt, îmbrânci lumea și ieși afară. Două ore mai târziu intră, palidă și calmă în odaia din marginea coridorului, aducând mâncare. „Ingerașul” ei stătea sub o pânză mușată în apă rece, ca într'o baie. Prin deschiderea care-i strângea mai ușor gâtul, capu-i alb se ridică, livid, cu buzele învințite, asemenea capului sf. Ioan. Deasupra talerului de argint.

Privea înspre zid, cu părui încălțit pe frunte, cu buzele-i tremurătoare, vorbindu-și sie-și: „Nu s'a declarat încă pacea?...” Când sora i-aduse prima îmbrăcătura între dinți, abia atunci o băgă în seamă și începu să-i suradă, necunoscând-o.

Încetă de plâns, ea-i depărtă, ușor, cărlionții de pe frunte. Weiler dădea din cap. Apoi ochii îi scăpărară, privirea străpuse zidul se înfipse departe de tot și buzele-i vinete, murmurară:

— „Să mai așteptăm... Trebuie să mai așteptăm...”

ANDREAS LATZKO

În românește de Miron Grindea

Tainele succesului

Se vorbește atât de insistent de succesul de librărie al unor anumiți scriitori încât tratarea unei astfel de chestiuni devine o necesitate.

În general lucrurile stau cam în felul următor: o primă distincțiune trebuie făcută între operele care se impun dela sine și operele care sunt impuse cu sila de anumite foruri interesate. Cu cele dintâi lucrurile se petrec în mod natural — în curs de ani, ele își capătă pecetia definitivă a celebrității artistice: intră în domeniul public. Cu celelalte lucrurile se schimbă: o reclamă interesată și continuă, susținută prin notițele, aluziile și recenzile unor prieteni, rude sau numai copărtași ai ceaiului amfizionului generos, reușesc să planteze în conștiința publică, atât de nesigură, artistul unei glorii efemere și întâmplătoare. E o fortare vinovată a normalului, o siluire a Naturii care nu întârzie să se răzbune...

Uitarea le închide'n scrin

Cu mâna ei cea rece...

Cât de mare este artistul recunoscut în timp de ani, intrat definitiv în conștiința publică, față de acești pigmei; față de aceste creații de laborator ale unei critici ad-hoc!

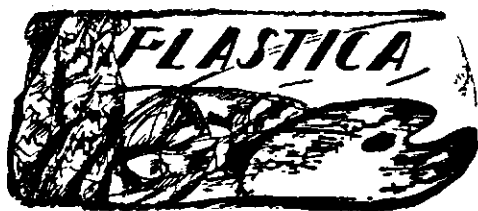
Și dac'ar fi numai atât! Intervine însă un al doilea factor: moda, care — și în literatură — face aceleași ravagii ca și în viața domestică. Se pulsează — în felul acesta — gustul public și, odată ghicit, se dau numai opere care să-l satisfacă, să-l măgulească. De aici până la obligațiunea operii de artă de a forma, de a reformă sau numai de a introduce simptome modificări tocmai în acest gust totdeauna nesigur, neorientat sau rău orientat — e o distanță considerabilă. Scriitorul se coboară în masă și — în loc ca, prin sfântul lui dar, s'o ridice la el, prin mijloacele ce-i stau la îndemână — rămâne acolo, se complăce în mijlocul ei, se răsfăță vorbind și gândind ca ea, fiind agitat de aceleași îndemnuri și pasiuni, derogă dela calitatea de „preot al puterii cuvântului”. În felul acesta — public și scriitor — se satisfac reciproc, „își fac gusturile”, se împacă de minune într'o atmosferă care — având anele elemente de adevărată artă — nu atinge totdeauna întregul conținut al acestei noțiuni.

Dar vai! Vine mâine: moda e capricioasă și schimbătoare. Gustul publicului în continuă și necurmată evoluție. Ce-a plăcut eri, cade azi în cea mai dureroasă desuetudine. E de mirat — deci — că atâtea opere, impuse așa cum am văzut, vor fi acoperite pentru totdeauna cu cel mai gros văl al uitării?

Iată la ce trebuie să gândească tinerii noștri scriitori în momentul în care năzuiesc să creeze...

PAUL I. PAPADOPOL

INTRE SPECIFIC ROMANESC
SI
FUTURISM

— Jalnica tragedie a unui june pictor
român —

X

Prietenul își urmează astfel scrisoarea:

..... Românu nu trebuie să se plângă nici odată de noroc: generalul — gine-rele boierului Manolache — se recunoscu, în drum, fost camarad de școală cu prietenul meu, medicul, iar principesa era cumnata generalului, adică una din surorile Signorei de Santacosa ținea în căsătorie pe un frate mai mic al generalului, actualmente directorul unuia din cele mai înfloritoare întreprinderi de pressă din Milano.

Silvia de Santacosa era o blondă,..... cu părul negru și ochi albaștri.

Deși trecută de treizeci de ani, și văduvă — avea în toată figura ei, în gesturile mâinilor albe, în rotunjimea castă a coapselor, în răsul deschis și cald, nu știu ce puritate din alte vremuri, laolaltă grațioasă și gravă, care te copleșea de simpatie fără să-ți trezească totuși gânduri prihane. În preajma ei a-veai simțământul că te afli în cuprinsul unui bătrân parc înflorit,..... cu adieri de lacrimioare și glasuri de șipote, reci.

Ceia ce însă m'a fermecat până la voluptate în femcia aceasta, străină, pe care întâmplarea mi-o scotea în cale, era surprinzătoarea perfecțiune cu care vorbea limba mea maternă.

— „Ah!... spuse ea, ca să-mi răspundă ochilor mei, mirați peste măsură... „am învățat-o tare ușor, acum șaptesprezece ani, după o gramatică pe care tata, inginer, mi-o trimisese din Constanța, unde era însărcinat, de statul român, cu niște mari lucrări maritime. Călăuzită de gramatică, și ca să fac o plăcere neașteptată tatei, am început să-i scriu în românește, mai întâi cartoline postale, pe urmă bilețele scurte, însăfârșit lungi scrisori afectuoase la care bătrânul îmi răspundea punctual, având grija să mă corijeze în bine voitoare... postscriptu-muri.

În vremea asta întâmplarea vru să fac cunoștința unui tânăr student — fratele generalului — care avu gentileț să ne predea, mie și surorii mele, actuala lui soție, primele lecții de pronunție — și să ne deschidă sufletul la frumusețile, așa de adânc expresive, ale literaturii popo-ului dv. Când — după cinci ani — bătrânul se întoarse din România, vor-beam, încă de mult, tot așa de corect românește ca și astăzi... Vă puteți închi-pui bucuria lui!... Tatăl meu avea pen-tru dv, o dragoste nemărginită — și, în aceeași măsură — rezerve...”

Cum nu eram sigur dacă ultimile cu-vinte ale Silviei de Santacosa erau o simplă scăpare din vedere sau o aluzie directă și grea la năravurile noastre na-

ționale, cu cari, de bună seamă, se iz-bise și în alte rânduri — încercai o di-versiune:

— „Limba unei națiuni, doamnă, este o înfăptuire artistică. Prima dintre înfăp-tuirile artistice născute din efortul colec-tiv și pentru voluptatea colectivității...”

— „Cred, zise medicul, că primul om a simțit trebuință să grăiască singur tot așa cum a simțit nevoia să-și cioplească singur o bărdiță de cremene pentru vâ-nătoare, sau să rupă o foaie de brusture ca s'o folosească drept evantaliu. Nece-sitățile sufletești și cele trupești s'au manifestat, în om, simultan și au sporit nedespărțite”.

— „Domnule doctor, făcu surprinsă Signora,.... d-ta te rânduiești de partea aceluia care pretind că omul este creiat după chipul și asemănarea lui Dumne-zeu?!...”

— „Nu pot să sufăr, doamnă, pentru demnitatea mea personală, să mă știu descendentul unui urangutan sau al unei molușce...”

— „Dar d-ta diseci...”

— „Chirurgia este o meserie unilă, ce repară — și nimic mai mult — extraor-dinara mașinărie, care e omul. Repară, dar nu poate reface, și, mai puțin încă, nu poate iscodi nimic în afară de ele-mentele date...”

— „Și totuși sunt oameni de știință care iscodesc pe fiecare zi atâtea neaș-teptate minuni, de cari Natura înseși pare înmărmurită, fiindcă-i contrazic le-gile...”

— „Doamnă... cunoaștem o așa de ne-însemnată câțime din legile firii, încăț e sigur că, atunci când credem că am contrazis una din cunoscute... ne punem, fără știrea noastră, de acord cu mii din cele necunoscute. Dar orgoliul savanți-lor e, îndeobște, nemărginit. Deci, vă a-sigur, Doamnă, că savanții n'au inventat și nu vor inventa nimic... în afară de ceia ce le este îngăduit de fire. Ei nu-mai vor utiliza multipla, complexa, in-comensurabila moștenire ce ne-a lăsat

Creatorul, adaptând-o necesităților noastre meschine, de animale superioare, dornice de confort... Invențiunea este privilegiul exclusiv al artistului...”

— „Ha!... ha!... ha!...” izbucni gene-ralul, cu francă bonomie..

— „Colonelul nostru, e un exemplar bizar...” zise Silvia, privind atent și cald în ochii, cu răsfărângerii lăuntrice, ai medicului meu.

— „Arta nu e, în ultimă analiză, de cât pură invențiune. Mai mult încă: duș-mana de moarte a naturii — și a regle-mentelor ei în vigoare. Chiar o operă de artă cu cele mai evidente, pentru noi, aparențe de copie a realității vizi-bile, o operă de artă născută însă din laboratoriu etern misterios al unui a-devărat artist... va fi cel mai elocvent document de revoltă împotriva Naturii. Artiștii sunt din neamul lui Lucifer: în nehotărânit conflict cu opera lui Dumne-zue...”

— „Și cu spiritul Lui...”

— „...Și cu spiritului Lui, firește, fi-îndcă spiritul acesta, al bătrânului, e excesiv de ordonat, obositor de constant, exasperant de autoritar...”

Mașina își domoli viteza, ca să sco-boare o pantă dulce, unde, la poale, se desfășură priveliștea sprintenă a unei lunci, cu clipiri de aur și estompări de verduri — prin mijlocul căreia, ca un capricios cântec de fluiet, șerpuia, incan-descent sub soare, firul de argint-viu al Săbărelului.

Deodată, cotind repede pe prundul ji-lav, se ivi, pitit în răcoarea frunzișului proaspăt, conacul, alb ca un bloc de zahăr, al boierului Manolache.

Cerdacul nalt și larg, ferestrele toate erau doldora de lumea casei, stăpâni și slugi, ce ne așteptau cu nerăbdare.

Când ne dibuiră, dintre bolțile de ver-deață sub care vehiculam... bătiste ne-numărate prinseră a flutură, acolo de-parte, încât cerdoc și ferestre păreau că liberează, către noi albă armată de po-rumbei albi, vestitori de bună sosire — și pace.

— „Ah!... șopti Silvia de Santacosa, cu ochii umezi de o bucurie mare... „ce ne-istovită dragoste ne poartă bătrânul,.... bătrânul acesta ordonat, constant și au-toritar!”

Prietenul meu medic zâmbi ascuțit — și tăcu.

N. N. TONITZA

Premiile Academiei Române

Academia Română a început să primească lucrările autorilor cari vor să candideze la premiile cari se vor acorda în sesiunea generală din Iunie 1928.

Iată lista acestor premii:

Premii generale

Premiul Năsturel se va da în sesiunea generală din 1928 unei cărți scrise în limba română, cu conținut de orice natură, care se va judeca mai meritore prinre cele publicate dela 1 Ianuarie până la 31 Decembrie 1927.

Premiile secțiunii literare

Premiul Statului Eliade Rădulescu de 50.000 lei se va acorda pentru o scriere literară sau de filologie care se va judeca cea mai meritorie prinre cele publicate în anii 1926—1927.

Marele premiu dr. C. Păcuraru-Bianu de 10.000 lei se va da pentru o scriere de literatură sau de filologie, apărută între 1924—1927.

Premiile secțiunii istorice

Premiul dr. Aurel Cosma de 100 mii lei se va acorda pentru cea mai bună lucrare istorică, cu preferință națională, apoi universală, a autorilor români sau străini — dacă lucrările acestora contribuie la cludarea originii și a trecutului poporului românesc — precum și pentru lucrări relative la științele auxiliare istoriei, ca: numismatica, heraldica, arheologia, ifragistica, epigrafia, paleografia și altele.

Premiul Statului Gheorghe Asachi de 50.000 lei se va da pentru o scriere istorică, economică, juridică, filozofică apărută între anii 1926—1927.

Premiul Adamachi de 5000 lei (divizibil) se va da pentru scrieri istorice, ec-

ceva din vigoare proaspătă a sentimentălității, care nu s'a buhăit de rafinamentul, scepticismul și totala îngăduință liberată de pasiune, a centrului. E o înfățișare a temperamentelor pasionale, în care mocnește tenacitate și viforește răsunarea cu caracter primitiv aproape.

„D-ra Nastasia” a fost salutată cu în-sufletire.

„D-ra Nastasia” a dat prilej foarte tancatei artiste d-ra Sorana Topa să-și afirme însușirile dramatice și să găsească în frământările eroinei, linii de dramatism aproape similare unui personaj feminin din literatura clasică.

D-ra Topa a înălțat pe „d-ra Nastasia” și pentru aceasta-i aduc omagii, căci a contribuit la frumoasa afirmare a piesei, așa de îndrăznețe a d-lui Zamfirescu. D-nii Storin și Maximilian sunt artiști de prea mare autoritate, ca să nu fi contribuit și de astă dată la afirmarea unor roluri de căpetenie.

Apoi s'au distins d-nele Ștefănescu-Nădejde, Sofia Ionescu, Liana Constantinescu, Cocorăscu, d-nii Talianu, Enescu, Constantinescu, Gârdescu, Georgescu, Grner, Demetriu. Puncera în scenă admirabilă.

B. CECROPIDE

nomice, juridice, filozofice, cu cuprins moral, apărute între anii 1926—1927.

Premiul Neuschotz de 35.000 lei se va da în sesiunea generală din 1929 pentru scrieri istorice, economice, sociologice, cari se vor judeca mai meritri prinre cele publicate dela 1 Ianuarie 1927 până la 31 Decembrie 1928.

Premiile secțiunii științifice

Se vor acorda premiile Gh. Chițu de 1000 lei și Demostene Constantinide de 4000 lei.

PREMII PENTRU LUCRARI PUSE LA CONCURS CU SUBIECTE DATE

Premiile secțiunii literare

Premiul At. Tancoviceanu de 5000 lei se va da celei mai bune lucrări cu subiectul: „Indrumări în chestionar pentru monografia lingvistică sau etnografică a unei comune”.

Premiul Adamachi de 5000 lei (divizibil) se va da celei mai bune lucrări scrise în limba română despre: „Activitatea și ideile lui Gheorghe Bariț”.

Premiile secțiunii istorice

Premiul Al. Ioan Cuza de 20.000 lei se va acorda celei mai bune lucrări scrise în limba română despre: „Istoria românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor”.

Marele premiu Regele Ferdinand de 10.000 lei se va da pentru cea mai bună lucrare despre: „Viața și faptele lui Tudor Vladimirescu și starea socială și culturală din timpul său”.

Premiul Funcționarii C. F. R. din București de 6000 lei, în efecte se va da celei mai bune lucrări despre: „Drepturile funcționarilor publici față de Stat”.

Premiul Basarabiei în memoria lui I. C. Brătianu de 5200 lei se va da pentru cea mai bună lucrare despre: „Istoria apărării drepturilor României asupra Basarabiei și rolul oamenilor de Stat ai României în această luptă”.

Premiul Episcopiei Argeșului de 10.000 lei se va acorda pentru: „Monografia mănăstirei și episcopiei din Curtea de Argeș”.

Premiul Năsturel de 5000 lei se va da pentru cea mai bună lucrare cu subiectul: „Onomasticon Thracicum”.

Premiul Eliade Rădulescu de 5000 lei se va da pentru cea mai bună lucrare cu subiectul: „Preistoria Olteniei și Munteniei”.

Premiile secțiunii științifice

Premiul Statului Lazăr de 50.000 lei se va da pentru cea mai bună lucrare cu subiectul: „Studiul taxonomic, biologic și Zoogeografic al unui grup din fauna unei regiuni naturale a României”.

Premii speciale

Premiul Toma și Ioan N. Socolescu de 5000 lei se va da celei mai bune lucrări cuprinzând: „Cercetări asupra originii Arhitecturii și Artelor decorative românești”, cu cât mai multe ilustrațiuni.

TEATRUL NAȚIONAL

După foarte interesanta deschidere cu „Răsvan și Vidra” lui Hașdeu, — memoriei căruia i s'a adus astfel omagiu —, s'a jucat „Comedia fericirii” de Ewreinoff. Aducerea pe scenă a acestei piese ușoare, vesele, frumoase și distractive constituie un vădit merit pentru d. Corneliu Moldovanu, directorul teatrului, în tendința de a face să vie din nou la național, publicul, așa cum obișnuia altă dată.

Și cred, că d. Moldovanu va izbuti. Am văzut publicul aplaudând voios la reprezentările din cursul săptămânci. Iar merite vădite au și d. Soare, directorul de scenă, — care a făcut o montare frumoasă, ușoară, carnavalescă, — și artiștii. În special d-nii Morțun, Vracea, Victor Antonescu, Mărculescu și d-nele Agepsina Macri-Eftimiu, Toto Ionescu, Mierlescu și foarte iscusita d-ra Didi Teodorescu. Piesa în sine e dibaciu alcătuită. Ewreinoff e un meșter ingenios în alcătuirea actelor și însiruirea dialogului.

Un doctor, ca să amăgească pe oameni, că-s fericit, se transformă în ghicitoare și le spune că o să fie numai bine. Pe urmă își angajează o trupă de actori, ca să înveselească pe o profesoară, de care nu s'ar apropia nici cimpazcii; să determine înfiorările amoroase într'o fetișcană amărată și să risipească melancolia unui tânăr de 20 ani.

A căuta profunzimi de explicații ale acestei piese, ca și cum ar fi alcătuită pe o temă filozofică umanitaristă, mi se pare inutil. E o piesă, care distrează, fiind că directorul teatrului a știut să aleagă actorii cei mai corespunzători. E o alcătuire dibace de farsă, care permite și libertate de acțiune și de joc actorilor. E o alegere nimerită de personaje, ca să se preteze la glume și la situații comice, dialogând sprinten și curent.

Remarcă încă odată admirabila apariție a maestrului Ion Morțun.

La teatrul „REGINA MARIA”: „D-ra Nastasia” de George Mihail Zamfirescu.

Tânărul autor dramatic George Mihail Zamfirescu a cunoscut dint'odată izbânda și-a deschis porțile celui de-al doilea teatru din Capitală, cu succes.

D. Zamfirescu are însușiri remarcabile de dramaturg. Știe să susție dialogul, original. Dar știe mai ales să creeze personaje și să le conducă, potrivit menirii lor inițiale. Nu șovăie să le imprime dramatismul, care distinge o acțiune dramatică teatrală de oropsitele întâmplări banale din viață. Constituie această însușire, ceace obișnuit se zice iscusința tehnică. Și este aceasta tocmai partea cea mai interesantă în dramaturgie: e inteligența, sau dacă vrei talentul de a crea o lume mică de câteva persoane doar, care să-și trăiască viața ei, alături de tăvălucul vieții de toate zilele.

În „D-ra Nastasia” e ceva din sufletul romantic al vieții din suburbiile orașului, — suflet scuturat de atmosfera voit comică, sau căutat uneori burlescă. E

E C O U R I

SEVASTOS-TANDALER

Nu, cetaceu nu vom zice pisiceii, nici cănelui, insectă, dar vom aplica oricărei orătănii, fișa de clasificare a găinei, tipică reprezentantă a placidității domestice, după cum vom spune, vitele conului Enache, înțelegând nu doar vacile și boii, ci, (ne având să delimităm scolastic), oile, de-asemeni caprele, caii și se-vastoșii aistui gospodin.

Să nu insistăm. D-l Sevastos are curajul unei mărturisiri. El nu pricepe și gata. O declară. Cu infirmități, și de donnia-sa destăinuie, să ne ferim a rosti că, ajutat de „Adevărul literar”, a căzut în stare de idiotie, aceasta fiindu-i și după constatările noastre, și după recunoașterile lui, starea permanentă. De ce, însă, paznicul didacticismului primar se irită, când botezăm pe Rolet coțcar și cornută, pe Sevastos? Nu vrea el, oare, să risipească orice confuzie? Ne miră.

Ne miră mai puțin dovada, pentru a nu știm cătea oară, că imbecilitatea se raliază, cu naturale înrudiri, pornografiei. Gluma lui are savoare din Popa Nan, și în interiorul imaginației ordurieri, cu ingeniozitate de coană Mandă, saltă și se satisface. Exuberanța bunei sale dispoziții e de calitate beției, cu godriolă și hohot, a valetilor nesupraveghiați și fără disciplină. Portretului moral și de literatură, interpretat de necrozia lui „au pied de la lettre”, dar conturat de noi numai cu o violență pe care o îndreptățește scrisul folicularului, de râncede gloase, deși veninoase, de dușmăni ne-ripate, rampante, de taine descoperite cu urechea, la ușa stăpânilor, el îi răspunde cu gură stercorară de rânđaș. Să apreciem cum trebuie redacțiile sale, și să ne făgăduim un dispreț mai puțin expansiv, de-acuma, față de individ, pentru a evita, de la el la noi, desgustătorul pamflet de lacheu indispus.

Să mai relevăm și frusa pitită sub dezinvoltura măscărei, și să punem aceste disproporționate polemici, pentru totdeauna punct. I-am lăsa învăluită neliniștea, de, nu ni l-ar fi înfățișat și sub aspectul bufon al paladinului din epopeea lui Budai-Deleanu, excesul de prudent lichelism.

În prima notă iscălită de Tandaler, sunt doamnă, pentru a mă vedea în a doua, designată de trei ori domnișoară și, înainte de a-și ascuți epigrama, cu slovele toate (să-i atâțăm verva pentru nou joc de cuvinte). Cine nu vede aici nobila grijă de a ocoli o altercație, cine știe cu ce sot năzdrăvan, iute la mânie, de care închipuirea lui bravă, se teme?

Pentru că ne-a oferit o minunată ocazie de haz sănătos, îl fortificăm: în... suburbia noastră, nu batem nici pe slugi, Domnule.

ELENA PROTOPODESCU

STUDI RUMENI

Sub acest titlu, cunoscutul Institut pentru Europa Orientală dela Roma, începe editarea unei reviste științifice consacrată exclusiv problemelor culturale româ-

nești, pusă sub eminenta direcție a tânărului filolog Carlo Tagliavini, autor al unei Antologii și a unei Gramatici a Limbei Române, pentru a nu mai pomeni de meritele sale ca cercetător al problemelor filologice orientale în general.

Revista, semestrială, se publică în fascicule voluminoase și substanțiale de câte 160 pagini, cu colaborarea celor mai renumiți specialiști din Italia, Franța, Cehoslovacia și — bine înțeles — România. Studiile cuprinse în primul fascicol de curând apărut (Roma, Anonima Romana Editoriale, 1927, pp. 164, lire 8) și anume: C. Tagliavini-Proemio; V. Părvan-Concepția istorică despre lume; M. Bartoli-Accentuata individualitate a limbei române; R. Ortiz-Evul Mediu românesc; Al. Marcu, V. Alecsandri și Italia (I); C. Tagliavini-Postilă eminesciană, precum și abundențele recensit dela urmă, constituie o primă garanție a realizărilor viitoare. Acestea ne apar încadrate, dela început, în următorul program de lucru, care cinstește principal revista și pe directorul ei:

„Studiile Românești” vor fi călăuzite de criterii pur științifice, streine de tendințe propagandiste; vor constitui singura revistă italiană, care să trateze expreso problema problemele culturii noastre; vor intensifica opera începută în această direcție de revista „Europa Orientală” (care va continua să se ocupe în ce ne privește — de chestiunile politice și economice); vor consacra atenția cuvenită, în special problemelor suscitade de filologia, literatura și arta românească; dar mai ales celor filologice, dat fiind că romanștii apuseni se dezinteresează încă de limba românească, din pricina marilor greutăți pe care și le vede în față cel ce se apropie de această limbă romanică (aprofundarea paralelă a chestiunilor dependente de complicata „filologie balcanică”); punerea în valoare a particularităților de seamă ale limbei românești, de mare însemnătate pentru lingvistica generală; studierea literaturii românești vechi, în vederea nevoilor acestor românești occidentali, aplicațiuni comparative la folklorul nostru; ilustrarea legăturilor culturale dintre Italieni și Români, și arătarea înrăuririlor italiene asupra limbei, literaturii și artei românești; aceleași înrăuriri, din punct de vedere al vechilor legiuiri și pravile, etc.

TEATRALE

□ Premiera piesei „Cyrano de Bergerac” a rămas definitiv fixată pentru Vineri 16 Septembrie.

□ La Teatrul Național au început repetițiile piesei „Invierea” de Bataille după romanul lui Tolstoi.

Piesa va fi pusă în scenă de d-l V. E-nescu.

Distribuția numără 63 de persoane.

□ La Teatrul Național din Cernăuți se repetă „Viforul” de Delavrancea.

□ Săptămâna aceasta încep teatrul Național repetițiile piesei: „Păpușile” de Pierre Wolf.

EDITURA „UNIVERSUL”

„Bulgarii”, secene din captivitatea românilor în Bulgaria de C. Vlădescu

„Ce am văzut la Moscova” de Henry Béraud

Domnișoara Celina (Roman) de I. Greculescu

„Gösta Berling”, roman interesant din viața norvegiană de S. Lagerloff

„In America pentru cauza românească” de V. Stoica

„Juliette Rossignol” de Louis Dumur

„Măcelarul dela Verdun”

„Nach Paris”

„Vieți zdrobite” (roman) V. Demetrius

In nordul Cenușiu al Europei M. Negru

Se va relua și „Patima Roșie” de M. Sorbul.

□ Teatrul Nostru din Calea Griviței a închis stagiunea Duminică seara.

□ Teatrul Național din Craiova va reprezenta în actuala stagiune comedia lui Molière „Burghezul gentilom”. Piesa va fi pusă în scenă de d. Em. Bobescu.

□ În foayerele teatrului „Regina Maria se repetă „Scrinul” dramă în trei acte de Edmond Guiraud.

□ La Teatrul Național se repetă zilnic comedia d-lui G. Ciprian „Omul cu mărtioagă”.

□ Stagiunea teatrului „Caragiale” din str. Sărințar se va deschide la 15 Septembrie cu piesa „Ministrul” de d-l Gh. Brăescu.

□ Pe scena teatrului Mic se fac ultimele repetiții ale piesei „Doctorul” de Fodor Laslo.

În primele roluri, d-na Maria Filotti și d-l Bulfinski.

OPERA

□ În foayerele „Operei Române” se repetă „Răpirea din Serail de Mozart sub direcția d-lui I. Nona Ottescu și „Walkiria” de Wagner sub conducerea d-lui E. Massini.

□ Pentru toate cele neiscălite în această foaie, răspunde redactorul „Universului Literar”: d. Perpesalicius.